Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШОАЛТА, 25 МАЙ, 1985 ШУ. ◆ № 63 (7098). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС XXVII СЪЕЗДА — ХЬИНАРЕЧА КЪАХЬЕГАМА 27 ДЕКАДА!

Ленина ордени Даймехка тІема І-ча степена ордени лелаеча «Грознефть» производственни объединене коллективо КПСС XXVII-ча съезда сийленца накъаяхара

ТІАЙЙЦА ДОККХАГІДОЛА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

«Грознефть» производственни объединене болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гІулакхерча наха, дерригача советски халкъо санна, чІоагІа дегаш гІоздаьнна болаш, творчески хьинар айденна болаш вахаре кхоачашъю КПСС XXVI-ча съезда исторически решенеш, тІагІертта къовсам лоаттабу XI-ча пятилетка заданеш кхоачаши тІехкхоачаши яра.

Толаме кхоачашъяьй 1985 шера биъ бетта плани социалистически декхараши. Керда методаш юкъе а кхуалаш мехкдаьтта тІоанашкера дукхагІа «Іаьржа дошув» дахарах, болх беш йолча скважинех дикагІа пайда ийбарах, мехкдаьттен гази хьагул а еш дІаахийтара йолча системана реконструкци ярах, къахьегама овсарле лакхъярах планал совгІа продукци яьккхай.

Объединене мехкдаьттахоша чІоагІа къоабал а еш тІайийцар КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума итогаш, цига къаьгга а тешавеш а хьахьекхай машараи прогрессаи долча гІулакха тешаме хилара ленински курса преемственность.

ТІема бирсача шерашка хьинаре а турпала а къа а хьегаш фронте а тылана а лакха дикал йола мехкдаьтта продукташ Іалашъярах «Грознефта» Даймехка тІема цхьоалагІча степена орден яларо цІаккха а ца хиннача тайпара творчески низ айбир коллектива.

ГІулакхаца цу доккхача Даьхен совгІата жоп а луш, КПСС XXVII-ча съезда сийленца накъаяхара объединене мехкдаьттахой коллективо ший таронашкен кхоачамашкен хьажа а хьежа тІаэи дІахора доккхагІа доле социалистически декхараш:

болх беш йолча скважинех дикагІа пайда ийбара болх планагІа чакх а боахеш, керда производственни мощностеш болх бе йолайолийташ, геологоразведочнии буровойн балхаш эргадоахаши хеддаиза тоадеши, скважинаш хьалъяра цикл лоацъеш, технологически даькъе хула зенаш кІезигдеш ма-могга дукхагІа материальнии къахьегамен ресурсаш кхоеш, коллективо шера дІайолаю парте аргІанарча съезда сийленца накъаяхара йола социалистически яхь укх девизагІа: «КПСС XXVII-ча съезда — хьинареча къахьегама декада», яхьа итогаш ергья хІара эталах.

— Стахановски болама шовзткъе итт шу дузача денга, пятилетка йолаелча денз планал совгІа 903 эзар тонн мехкдаьтта даккха, 383 миллион кубически метр газ яккха;

— Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 68 шу дузача денга мехкдаьттен гази яккхара пхе шера задани кхоачашъе;

1985 шу чакхдалалехьа шера планал совгІа халкъа боахама 70 эзар тонн мехкдаьттен 20 миллион кубически метр гази яла (хьалха тІайийцача декхарех дала дезаш хиннар 25 эзар тонн мехкдаьттен 7 миллион кубически метр гази йолча), планал совгІа 2,4 миллион сома мехьа товарни продукци маьхала яккха, хьалха лаьрхІа хиннар 950 эзар сом мехьа йолча; къахьегама овсарле планагІа лаьрхІачул цхьа процент лакхъе;

— шера планал совгІа 2300 метр бурув тоха (хьалха тІайийцача декхарех тоха дезаш хиннар 1800 метр долча); планагІа лаьрхІачул совгІа 0,5 миллион тонн мехкдаьтте запасаш хилийта; хІанзалца хьалдаьчул совгІа 18035 квадратни метр наха чубахе цІенош хьалде.

КПСС XXVII-гІа съезд хьеллача денга, 1986 шера 25-ча февралега планал совгІа 2 эзар тонн мехкдаьттен цхьа миллион кубически метр мехкдаьтта гази яккха; планал совгІа 80 эзар сома мехьа товарни продукци маьхала яккха; заданел тІех 2 бІаь метр бурув тоха.

Ленина ордени Даймехка тІема 1-ча степена ордени лелаеча «Грознефть» объединене коллектива дерриге ший низаш, творчески энерги, опыт тІаерзаергья социалистически яхье керда толамаш дахара, 1985 шера, иштта бІарччача пятилетка паччахьалкхен заданеши социалистически декхараши ханал хьалха кхоачаш а деш, хьамсарча Коммунистически парте XXVII-ча съезда сийленца накъаяхера.

1985 шера 24 мае «Грознефть» партийно-боахама активе дийца а дийца тІайийцад социалистически декхараш.

Яхьа дневник

ТІЕХКХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

Парте XXVII съезда сийленца накъабахара шоаш тІайийца декхараш тІехкхоачашдеш хьабоагІа «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахой. Ер шу доладелча денз хІаизлехьа цар паччахьалкхен планал совгІа даькхад 2100 тонн «Іаьржа дошув», маьхала яьккхай 140 эзар гаргга сом мах бола товарни продукци.

ЗІамигчун а доккхачун а кхомбарах, заданел совгІа продукци маьхала яккхарах планал совгІа укх шера 150 эзар сом пайда баьб цар паччахьалкхенна.

НГДУ цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт Хащенко Петр Иванович керте латтача шоллагІча цеха коллектив. Духхьал цо ше планал совгІа даькхад укх шера 1100 тонн гаргга мехкдаьтта.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ТІАДОАГІАЧА ШЕРА ЧОТАГІА

Укх пятилетка шерашка къаьстта чІоагІа беркате къахьийгад Нохч-ГІалгІай производственни текстильно - галантерейни объединене болхлоша. Продукци йохкара пхе шера план ялхлагІча мае кхоачашйир цар. Ер шу чакхдалалехьа кердача пятилетка чотагІа цар планал совгІа йохкаргья бІаьш эзараш сомий маьха тайп -тайпара продукци. Из да цар парте аргІанарча XXVII съезда кийчдеш дола къахьегама согІат. Товарни продукци арахецара даькъе укх шера декабрь бетта тІехьарча декада чотагІа къахьегаш я объединене коллектив.

Даим социалистически яхье хьалха а латташ, къаьстта дика къахьегаш хиннача бІаь гаргга волча болхлочо кхы а хьалха рапорт деннад пятилетка задани кхоачашъярах. Царех ба хІамаш тега мотористкаш, коммунистически къахьегама ударникаш Котиева Лейла, Кодзоева Мадина, Бажаева Іайна, Исраилова Зура, Магомадова Яха, иштта кхыбараш а.

ЦХЬОАГІО ЙОЛАШ КЪАХЬЕГ

Карарча шера планагІа яккха йоагІар 2500 йолаш хІара кхоабача Іаттагара 2900 килограмм шура яккха декхар тІайийцад Грозненски района «Атагинский» совхоза хьайбаш лeладераша. Из толаме кхоачашдара шоашта юкъе социалистически яхь а йоаржаяь хьинар айденна къахьегаш ба кхаь а фермера болхлой.

ДІабахача биъ бетта хІара кхоабача Іаттагара 753 килограмм шура яьккхай цар, планагІа яккха йоагІар 680 йолаш. 1984 шера цу юкъа яьккхачунца ниисйича из 8,7 процент дукхагІа я. Паччахьалкхенга 621 тонн шура ехкай — дІадахача шера дІаенначул 45 тонн дукхагІа. ХІаьта дулх а дехкад цар 754 центнер, план 250 центнер йолаш.

Доаркашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле яьккхай шурий комплексе болх беш йолча Дагаева Асмаликас, шоллагІеи кхоалагІеи моттигаш хьожаяьй Мусаева Ашуран Садулаева Хутайнеи. ХІара Іаттагара цхьа эзар килограмм гаргга шура яьккхай цар.

Белгалбаьннаб Іаьсий лeладеш бола Берсанова Петин Сосланбекова Маншуран. Дийнахьа хІара Іасилга 620 грамм дозал ІотІакхетийт Берсановас, план 320 йолаш. Цул дукха кІезигагІа дац Маншурас ІотІадетталолийтар а.

С. СУРХОЕВ.

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА ЙОАКХО ЕШ

1985 ШЕРА 24 МАЙ ХЬАТІАОТТАШ РЕСПУБЛИКА БОАХАМАША ШЕКАРА СВЕКЛАЙ КХАШКА ДАЬ БАЛХАШ ХЬАХЬОКХАШ ЙОЛА СВОДКА

(гектараш)

Районаш	ДІадийнай	Шировка яьй	Культиваци яьккхай	Подкормка яьй	Ниилх а еш оасар яьд: Цкъа	ШолгІа	Хий техкхай
Шалински	3860	3860	1274	1274	3550	—	—
Урус-Мартановски	1871	1845	752	—	1305	—	—
Гудермесски	850	558	716	—	452	—	—
Ачхой-Мартановски	1105	975	—	—	457	—	—
Грозненски	230	30	60	—	—	—	110
Назрановски	1120	—	—	—	—	—	—
Республике гІолла	9036	7268	2802	1274	5764	—	110

Оарц дала!

Доацачох оттаяь акт

ДІадахача шера тІадиса декхар дІадаккхара а карарча шерара план кхоачашъяра а хІара гектара тІара 1,3 центнер люцерна ги даккха лерхІаш ба Грозненски района Ленина цІерагІча колхоза къахьегамхой.

Хиш дехкача лаьттаех 1000 гектар дІалаьцай цу культуро. Люцерна дІайийнай прогрессивни хьисапе — шерача мугІарех. № 1 йолча мехотрядерча механизатораша Н. Батурина, Б. Дулаева, А. Таланкеева, Е. Агеева лоацйача хана мугІарашта юкъе обработка яьй. шоай боарамагІа гербицидаш а тохаш. ВІаштІехьдаьннад люцерниана опыленн яра нокхарий леладеш болча нахаца договораш оттаде а. Баьцаш дика хьатІа а яьннa дегІайоагІаш латт. ХІанз укхаза керда декхар тІайийцад, хІара гектара тІара 2 центнер ги даккха.

Хьалхара вегетационни хий техад колхозхоша. ДогІана хьисапе хий деттача ялхайттанех йиитта агрегат болх бе йиш йолаш я. ДДН-70 яхараш лелаеш болча Б.-А. Хушулаева, И. Джасуева, Б. Дулалаева хІара дийнахьа цаІи ахи-ший балха норма кхоачашъю. Дийнахьа а бус а ца социйташ детт хий.

Цхьабакъда, колхоза кулгалхой-м чІоагІа гІайгІа еш ба. Гина лаьрхІа йола люцерна лелаеча № 1 йолча мехотряда начальника Р. Баспукаева йоах:

— Каьхата тІа яхар 1000 гектар яле а хий тоха йиш яр цун ах даькъа тІара люцерна мара яц. «Чеченигушводстрой» объединене ПМК-10 механизаторашa ер шоллагІа шу дІадохийт 508 гектара мелиораце еш лаьттана кІалгІолла хий додаш хьалъяь система лерттІа болх бергболаш вІаштІехьъяьнкха ца боалаш. Из объект хьаяла езаш йола ха кхозза тІехьаьннай. Юххера а укх дІадахача Іай хьанийцай аьнна актана кулгаш яздаьд. Цхьабакъда, хий тоха доладича система ехай. Шоана а гургда из ишта долга.

Тхона бІаргадайнар нийрча сурт дар. Цхьан хаииа колхоза механизатораша хьажкІаши, генараши, соли хьувкъаеш хиннача кхашка мелиоратораша юхейитай гІувнаши бетонни турбаши, вІашагІъэбаь лоабати Іаьржа лаьттеи, шоашта аьттув болча тайпара даьха паькъаши. Договорах рекультиваци а яь юхаметтаоттаде дезаш дола 40 гектар хулаш дола лаьтта найдана доацаш улл. Ше де декхарийла хинна балхаш ПМК-ас чакх ца дахарах цун специалисташа хьалха «реконструкци» яьча кхашка харшаш даьхад колхозхоша люцерна ца йойтара. ХІанз халла ДДН-70 яха ши агрегат йоал цига догІана хьисапе хий тохаш.

— ДІадахача шера йокъал оттарах укх кхашка дІайийна культураш эсала а хьийкъа доккха зе хилар тха колхоза, — тІатох раьза воацача боахама инженер-гидротехника С. Байсаева. — Харшаш оаха даьха лецаре вІалла хий а доацаш геттара йоврггьяр люцерна.

— Шоаш хьалъяь система болх беш ца хиларах мелиоратораша бехке бу проект харцахьа оттаяьй яхаш «Севкавгипроводхоз» яхача институтера специалисташ. — йоах колхоза керттерча агронома Ш. Дадаева.

Хин системи хьалъяьй аьнна дІадахийтад 350 эзар сом колхоза ахча. Цхьабакъда, царех корта а болаш хьахулаш хІама-м дац. Цигарча специалисташа шоай боахама укх шера а зе хургда яхаш дувц, люцернай ги а дехка 250 эзар сом пайда хила боагІача.

Х. ДАЧАЕВ.

1985 ШЕРА 24 МАЙ ХЬАТІАОТТАШ РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШЕИ СОВХОЗАШЕИ ДОАКЪАР КИИЧДАРА ЙОЛА СВОДКА

(эзар тоннаш)

Районаш	Йол: План	Кийчъяьй	Сенаж: План	Кийчъяьй	Силос: План	Кийчъяьй	Баьца хьоар: План	Даькъ-кхан
Надтеречни	16,2	0,1	4,6	—	55,4	3,74	2,5	—
Грозненски	24,1	—	20,1	2,6	118,6	0,3	5,7	0,049
Назрановски	7,3	—	7,0	1,1	56,6	—	1,8	—
Шелковской	40,2	0,57	5,2	0,07	81,0	—	13,0	0,014
Гудермесски	7,3	0,06	3,0	0,4	29,9	—	0,7	—
Шалински	7,3	—	3,3	—	50,0	0,5	1,5	—
Малгобекски	7,3	—	1,4	—	28,8	0,45	0,7	—
Советски	10,7	—	1,4	0,1	12,7	—	0,1	—
Сунженски	12,0	—	13,3	—	115,0	—	2,5	0,015
Ачхой-Мартановски	3,2	—	4,0	—	31,0	—	1,0	—
Веденски	11,0	—	0,7	—	15,0	—	0,1	—
Наурски	33,8	—	3,8	—	75,1	—	3,7	—
Ножай-Юртовски	12,1	—	3,9	—	10,0	—	0,2	—
Урус-Мартановски	4,0	—	6,0	—	40,2	—	1,3	—
Грозный	0,3	—	—	—	1,6	—	0,3	—
Кхыяраш	4,8	—	1,3	—	—	9	—	—

Новкъосташта Г. В. Блиновнен Л. М. Яндарбиевнен «Нохч-ГІалгІай АССР мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьтта химически промышленноста заслуженни болхло» яха сийлен цІи яларах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьтта химически промышленносте дика хІамаш карагІдувларагІа, обществении вахаре хьинаре дакъа лацарагІа **«Нохч-ГІалгІай АССР мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьтта химически промышленноста заслуженни болхло»** яха сийлен цІи лой ла:

Блинов Геннадий Васильевича — СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода грануляце цеха машиниста:

Яндарбиев Лечи Мумадовича — А. Шерипова цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача завода даьттайн лаьрхІача продукцей производства начальника.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1985 ш. 23 мае.

Новкъосташта Б. И. Зюбанен К. Х. Таташевнен «Нохч-ГІалгІай АССР Іилман техникан заслуженни деятель» яха сийлен цІи яларах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Іилман техникан даькъе дика хІамаш карагІдувларагІа, республика обществении вахара юкъе хьинаре дакъа лацарагІа **«Нохч-ГІалгІай АССР Іилман техникан заслуженни деятель»** яха сийлен цІи лойла:

Зюба Борис Ивановича — Къахьегама Цlеча Байракха орден лелаеча Грозненски мехкдаьтта Іилма-тохкама института директора Іилман балха волча заместителa:

Таташев Кюри Халидовича — «СевКавНИПИнефть» мехкдаьтта доаллача моттигашта разработка яра отдела заведующена.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1985 ш. 23 мае.

Новкъосташта С. Ю. Аушевна, Н. Н. Куана, Л. А. Сергиенкона, А. А. Шахмурзаевна «Нохч-ГІалгІай АССР культура заслуженни болхло» яха сийлен цІи яларах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Советски кепайоазон, радио, телевидене даькъе дика гІулакхаш карагІдувларагІа, къахьегамхошта коммунистически кхетам луча хьинаре дакъа лацарагІа **«Нохч-ГІалгІай АССР культура заслуженни болхло»** яха сийлен цІи лойла:

Аушев Султан Юсуповича — «Сердало» яхача республикански газета юрта боахама отдела заведующена;

Куан Николай Николаевича — Нохч-ГІалгІай АССР телевиденеи радиовещанеи Паччахьалкхен комитета кинооператора;

Сергиенко Людмила Антоновнана — «Грозненский рабочий» яхача республикански газета партийни вахара отдела заведующена;

Шахмурзаев Адам Алаудиновича — «Ленинан некъ» яхача республикански газета партийни вахара отдела заведующена.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1985 ш. 23 мае.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюро ший аргІанарча заседане хьежар 1986—1990 шерашка а 2000 шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальнои дегІакхувлара керттерча лостамий проектага.

Заседане белгалдаьккхар халкъа боахама керттера декхараш къоастадеш дола из документ КПСС XXVII съездага кийчдар боккха лоархІам болаш хилар, цун ларда тІа кийчъеш хургья шийтталагІча пятилетка планаш, белгалдергда советски общество кхы а йІаьхагІйолча хана экономически социальнои дегІакхувлара керттера лостамаш. Керттерча лостамий проекто лерхІ халкъа боахама ерригa отраслаш дегІакхувлара боарам лакхбе, производства интенсификаце процессаш чІоагІъен Іилма - технически прогресс сихъеи, мехка экономически оборонни низ чІоагІбе. Кийчъе лерхІ советски наьха вахара ерригa оагІонаш чулоацаш йола шерра социальни программа. ДІахо а дегІаухаргда Советски Союзо вошал долча социалистически мехкаща леладу гІулакхаш, къаьстта Іилма - технически прогресса, производства специализацеи кооперацеи даькъе.

Политбюрона бакъахьа хийтар хьатІайоагІача пятилетка планови декхараш эргадаьха тоадар дІаходихьача а цунца цхьана йоаггІаш йола цятилетни планаш кийчъяр вІаштІехьдаьккхача. Союзни республикай Министрий Советашта, Министерствашта а ведомствашта а, объединенешта, предприятешта контрольни цифраш санна уж дІайовзийтача. Цунца цхьана къаьстта а теркам тІабахийта хила беза Іилма - технически прогресс дикка сихъяра де доагІар дара, цар экономически социальнии дегІаахара боарам сихбар, производства эффективность дегІаахар, продукце технически боарами дикали овлангара лакхъялар вІаштІехьдаккхара. Союзни республикай Компартей ЦК-га, моттигашкарча партийни комитеташта тІадиллад 1986—1990 шерашта йолча пятилетни планий проекташ кийчъяр вІаштІехьа миштa доаккх, дІа миштa дода хьожаш тІахьожам лоаттабар, цу лоархІамеча гІулакха юкъе болхлоща, колхозхоша инженерно - технически болхлоша партийни, профсоюзни а комсомольски а актива дакъа лацар вІаштІехьа а доаккхаш. Партийни организацешта хьалхашка оттадаьд 1985 шера планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдара къахьегама коллективаи низаш оарцагІдахара, кхом бара режим чІоагІъяра, договорашка хьежжа продукци лоатталр ший ханнахьа вІаштІехьдаккхара, хІаман доал дара боарам лакхбара декхар.

СЭВ членаш долча мехкий коммунистически болхлойи партей Центральни Комитетий секретарий экономически дешаех йолча совещане итогашка а хьежа. Политбюрос белгалдаьккхар социалистически содружества цхьоагІо чІоагІъяра, дІа-юха леладу гІулакхаш дегІакхувларен боахам хьалбара даькъе партийни кулгалдара опыт екъарен вежарашха йолча партей бувзамий кердача цу форма боккха лоархІам хилар.

Политбюро йийца а йийца могайир М. С. Горбачевен кхыча советски кулгалхошеи официальни доттагІала тІехьарча визитагІа Советски Союзе венача Инде Республика Премьер - Министраца Раджив Гандеца хиннача переговорий итогаш. КертагІдаьккхад, доттагІала, вІаши лархІареи тешамеи атмосфере чакхъяьнна уж переговораш Советски Союзаи Инденен юкъера гІулакхаш толаме дегІаахара, уж чІоагІа, масштабно хилара, дунен политика доккхача дешай даькъера уйлаш вІашагІкхеташ хилара шоаш раьза хилар шинна а оагІоно белгалдаьккхар лоархІаме хилар. СССР а Инде а кулгалхоша бакъдир, шоай мехкаш дІахо йодача хана а доттагІал дІахо чІоагІдараи политически даькъера, торгово - экономически, Іилма-технически, культура, кхыча гІулакхий ерригача сферашка массе оагІора цхьана леладу гІулакхаш кІоаргдеи гІерташ хилар. Белгалдаьд цу лостамагІа де дезаш дола гІулакхаш Политбюро заседане советски кулгалхоша цІаьхка а дІагойтар цар халкъий хьаштaш кхоачашдара, Азе а дерригача дунен тІа а машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи чІоагІъяра шин мехка юкъера традиционни доттагІала гІулакхаш машарах, доттагІалах цхьана гІулакхаш леладарах долча Советски Союзаи Инденеи юкъерча Договора кІийлен тІа дегІадоаладе шоаш чІоагІа лаьрхІа хилар.

ЛадийгІад Австре ший лоІаме хилари демократии юхаметтаоттаяра долча паччахьалкхен договора 30 шу дизар бахьан долаш деш хиннача гІулакхашца дувзаденна Вене яьккхача хана австрийски паччахьалкхен деятелашцеи массехк мехка кхыча мехкашцарча гІулакхий министрашцеи хиннача къамаьлех новкъоста А. А. Громыко баьча хоамага. Даьча къамаьлий итогаш могa а яь, Политбюро белгалдаьккхар эгтара хьалха космоса милитаризаци ца яйтари сихдаь ядерни герз хьаделга соцадари санна йолча ирача проблемах а еш дунен тІа латтача хьалий эгтара актуальнегІа долча дешай хьакъехьара мехкашта юкъера хьинаре диалог дІахо яхьар боккхача лоархІаме хилар. Советски Союза хетачох, ерригa паччахьалкхенаш — йоккхий яраш а кагий яраш а — декхарийла я уж декхараш къестадара новкъостал дергдола гІулакхаш де, дош миччa тайпара эттача а, дунен халкъашта юкъера хьал тоадара новкъарле ергйолен стратегически стабильность йохаергйолен хІама а ца деш. КертагІдаьккхад иштта хІанзарча хьалашка кхерамзле чІоагІъярен Европе цхьана гІулакхаш леладелга дегІадоаладарен процесс конструктивно дІахояхьар лоархІаме хилар.

КПСС ЦК Политбюро заседане ладийгІад Советски Союзаи Кубанеи юкъера дипломатически гІулакхаш юхаметтаоттадаь 25 шу дизар деэдеча советски делегаце лаьцача даькъах йолча новкъоста М. С. Соломенцева информацега. Хьежар иштта Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени чурча а арахьарча а политика цхьадолча кхыча дешашка а.

ІАЛАМ ЛОРАДАРА ДЕШАШ ДИЙЦАР

Селхан Грозне хилар Іалам лорадара йолча Ерригроссийски общества республикански совета аргІанара пленум. Цига дийцар Нохч-ГІалгІай АССР городашкара, нах бахача моттигашкара, промышленни зонашкара фо цІена хилийтара, бІех ца долийташ из лорадара кхы тІа де дезарех дола дешаш.

Цу хьакъехьа доклад йир гонахьара фо лорадара йолча паччахьалкхен инспекце начальника О. Ф. Дерина. Пренеех къамаьлаш дир: А. Г. Сычева — «Красный молот» яхача завода фо лорадара тІахьожам лоаттабеш йолча бюро начальника, Р. Х. Наурбиева — Нохч-ГІалгІай цементни завода цеха начальника, С. Н. Никитинас — «Чечингстройтранс» объединене юххьанцарча ВООП организаце председателa, Х. А. Возкаева — 1570 яхача автоколонна производственно - технически отдела начальника, А. А. Сула — ГАИ инспектора, кхычар.

Фо цІенагІа хулийташ йола дукха мероприятеш чакхъяьхай Грознерча Ленина цІерагІчен СССР 50 шу дизара цІерагІчеи заводашка, Нохч-ГІалгІай цементни «Красный молот» яхачеи заводашка.

Цу хьакъехьа хайра хІама дац Нохч - ГІалгІай автомобильни транспорта территориальни объединенена чуйолхача предприятеша, Грознерча Н. Анисимовеи А. Шериповеи цІерагІча заводаша, кхыяраша.

МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАЧЕИ МЕХКДАЬТТА ХИМИЧЕСКИИ ПРОМЫШЛЕННОСТА БАЛХАХОШТА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТАШ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Планаши социалистически декхараши кхоачашдеча лакха хьокхамаш дахарагІа Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума сийлен грамоташ лойла мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленноста болхлошта:

Кубяка Анатолий Федоровича — Грозненски В. И. Ленина цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача завода слесара;

Мовтаев Амарбек Умаровича — «Грознефтехимремстрой» треста № 3 йолча СРСУ слесара;

Наиаев Руслан Алхадовича — СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода аппаратчика;

Усастов Иван Андреевича — А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода машиниста;

Челышева Жанна Анатольевнана — «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене производственно-товарни контора оператора.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1985 ш. 23 мае.

ПОЛИТИЧЕСКИИ ЭКОНОМИЧЕСКИИ ДЕШАРА ИТОГОВИ ЗАНЯТЕШКАРА

ДЕШАР ФЕРМА БАЛХАЦА ДУВЗАШ

Шелковской района Ленина цIерагIча колхоза хьакхарч лелаю ферма боахаме толашагIъяр лоархIаш я. ДIадахача шереи карарча шера хьалхарча кварталеи балха итогегIа хьалхара моттиг яккха, шоай планаш кхоачашъярал совгIа продукцега дIадодар чухьнахьадаккха а карагIдаьннад коллектива.

— Из толам баккха карагIдалийтар коллективни подряд я, — йоах ферма заведующе коммуниста Д. Н. Онищенкос.

ХIаьта да а да из иштта. Соахкара шу дIадолалуш хьайбаш леладерий цеха коммунистий коллективни подряд юкъейоалаярах дош дувцаш партийни собрани хинначул тIехьагIа бригадни форма юкъейоалайир ферме.

Фермай болхлоша духхьашха дIадоладеш дола керда гIулацх дар из. Нийсбелар шекбувлараш а шоай алапи эшадалар кхерараш а.

Цудухьа шоаш гурахьа экономически дешара формаш белгалйоахача хана укх ферма коллективана могадир коммунистически къахьегама школа хьаелга а цига «Юртара коллективни подряд» яха курс Iомаелга а. Пропагандисталла чIоагIийир ферма заведующи Онищенко.

Укхаза дешаш ва 17 ладувгIархо, е вешта аьлча фермера берригa къахьегамхой. Занятеш хан-ханнахьа кIирагIа цкъа чакхйоахаш хиннай. Дешара планага хьежжа цар къестадаьд коллективни подряда маIанахи керттерча принципехи подрядни подразделенеш вIаштIехьъяхарахи цар керттерча хьокхамехи, коллективни подрядагIа болх бечарна алапи теларах, подрядагIа беча балха кхетам балара лоархIамах дола дешаш.

Цу школе занятеш яра бехаш хиннаб боахама экономисташ, керттера специалисташ, партийни комитета а правлене а членаш. Цар массане а де гIийртар цаI да — фермера нах хьалхалаттача методех болх бе Iомабелга, коллективни подряд юкъейовлаеча хьахур доккхагIа хулийтилга, хозрасчет кIоаргъелга.

Юххьанца нах кердачох дIакхетталца дукха дувца дийзар. Ерригa практически занятеш ферма балха хьокхамаш ларде ийдеш вIаштIехьйоахар. Иштта, «Подрядни подразделене коллективе даьккхар цун доакъошхошта юкъе дIа-юха декъилга» яха тема йоашхаш пропагандиста шийна декхар хьалхашка оттадир ферма болхлошта мах теларан материальни стимулировани яран анализ е, бухсоццаш хьахулаш долчоа хIаране юкъехьош дола дакъа хьахьокха, аьнна.

ЛадувгIараштa чIоагIa хьаштдолаш дар из дош, цудухьа айденна къамаьл хилар цига, шийна хетар, дагардар хьа, ца оалаш цхьаккха висанзар. Къаьстта терко тIаозаш дар хьакхарч лелаеча П. Бойкос, И. Цымбалисте, трактористе В. Ролдухина къамаьлаш.

ХIаьта апрель бетта школа ладувгIараша шоай занятеш дийцар хьалхарча квартала балха итогехи бригадни подряд юкъейоалаярахи хьахинначох дола дош. Пропагандиста Д. Н. Онищенкос кердача тайпара болх бе баларах даьннача беркатах лаьца дийцачул тIехьагIа ладувгIараша И. Иванчас, Ф. Кальченкос предложенеш йоалайир ферме зIамига механизаци оттайича бакъахьа хургъяр, аьнна. Къаьстта кхочура арадоахеи доакъар декхкеи балхаш аттача дахар духьа. Цар яхар могадаь хьатIанийцад.

Иштта, лоархIаме дешаш къестадаьд коммунистически къахьегама школе дешачар кхыча занятешка а. Цар дийцад СТФ коллективон колхоза правленеи шоайла вIаши договор оттадарах, цу договорах ферма коллектива ший лоIамагIа хилара даькъе луча бокъонех, коллективни подрядагIа къахьегачарна юкъе социалистически яхь вIаштIехьъяккхарах, колхоза подрядни коллективашта — МТФ, мехотрядашта, мехмастерскена — юкъе дIа-юха латта гIулакхаш эргадаьха тоадарах.

Цу тайпара кIоарга чулоацам бола къамаьл хилар школе итогови занятеш йолча хана а. Дукхачар къамаьлаш дир. Массане дагахиннар цхьа уйлн яр — дешар беркате хилар, цо новкъостал дир хьайбаш леладераштa къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккха, кхомбара режим чIоагIъе, доакъара, инвентара, техникана доал делга тоаде. Из иштта хилар шоашта бухсоццаш хьахулачун дукхагIа уйла е уж балар бахьан долаш.

ХIаьта цунна тIаерзаяь йола цар уйлаш кхы а чIоагIъелар тIеххьарча занятe пропагандиста дукха ха йоацаш КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачев промышленни объединеней, предприятей, колхозий, совхозий кулгалхошца, специалистаща, Iилманхошца вIашагIкхийтта волаш хинна къамаьл дагадохийтача. ДIахорча хана хозрасчет шоай балха тIа кхы а чIоагIъяр — из да ферма къахьегамхоша де лерхIар.

Е. ФАРНИЕВА,
Ленина цIерагIча колхоза политпросвещене кабинета заведующи.

Дикача къахьегама толамаща накъабаьхкаб шоай профессиональни цIейна, химика Денна, В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода кхоалагIча установка технологаш.

Пхе бетта план Коталон 40 шу дузача динахьа кхоачашйир цар. ХIаьта бутт чакхбалале планал совгIа массехк бIаь тонн мехкдаьтта продукташ йохкаргъя Даьхенга.

Балха тIа яхье баьнначарна юкъе дикагIа толамаш да йоккхагIа йолча оператора Эдисултанова Зайнапа нулгалдеча смена. Цун коллективо дош деннад стахановски болама 50 шу дузача динахьа цхьайтталагIча пятилетка задани кхоачашъе.

СУРТА ТIА: оператор Л. Солдатова, установка начальник А. Сапков, йоккхагIа йола оператор Эдисултанова Зайнап.

И. ПЛИЕВА сурт.

КХОАНА—ХИМИКА ДИ

ЦIЕЙНА НАКЪАДОАГIАШ

Кхоана вай мехка дездергда химика Ди.

Политически къахьегамеи хьинар айденнача хьаледезду укх шера химикаша шоай профессиональни цIей, хIана аьлча, КПСС XXVII съезд гулъярах КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленумо баьча соцамо кхы а доккхагIа толамаш дахара оарцагIа баьхаб берригa къахьегамхой санна химикаш а.

ЦхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шера денхараш ханал хьалха кхоачашдарах лоархI химикаша хургйолча съезда доладе керттера лоархIаме совгIат.

Iилманна карагIдаьначох ног-гIортолга а еш, производстве доккхий хувцамаш даьд химеи мехкдаьттахимеи.

Цхьан дешаца аьлча, халкъа боахама хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча Iалаьмате йоккха моттиг дIалоац химически индустре. Баха нах продукташна, барзкъашца, кога гIирсаца Iалашбара, промышленносте, юрта боахаме технически процесс сихьяра химе лоаца дакъа боккха лоархIам болаш да.

Мехкдаьттахимически промышленность дегIаахa йиш йолаш яц мехкдаьтта чакхдоаха промышленность дегIаярца мара. Ше хьалъяь 31 шу дизар укх шера деэдергда тха заводо.

СССР 50 шу дизара цIерагIа йола Грозненски химически завод дегIаяра истори — цахаддаш производствана интенсификаци яр. Iилманеи техникаеи карагIдаьннараш балха юкъехувлар, лакха дикал йола продукци арахецара тIехьа къовсам лоаттабар.

Таханарча дийнахьа тха завод лакха технически боахам бола, хIанзарча хано дIадеххача тайпара автоматизировании предприяти я. Заводо арахеца продукци чIоагIа лоархIам болаш я халкъбоахаме. Духхьал заводо арахецаш дола этилови спирт иттазза дарегIа да кхачан бийдалах доаккхачул, хIаьта ший физически химически кхоачамашка дIалача синтетически каучук арахецача хьалха дIадохийташ хиннача кхачан спиртал дикагIа мара вогIа дац тха спирт.

1955 шераца хийсдича арахецача валови продукце боахам ткъестазза лакхбеннаб. Цу юкъа фенол арахецилга лакхденнад 2,8-зза, этилови спирт — 1,8, полиэтилен — 2,4, дубитель — 1,5-зза.

Социалистически яхье призови моттигаш лхарах 77-зза белгалъяьхай завода коллектив, хIаьта 55-зза ерригасоюзни социалистически яхье котийннай «Грознефтеоргсинтез» яхача объединенена чуйоагIача мехкдаьттачакхдоахачеи мехкдаьттахимически промышленноста предприятешта юкъе.

Тха заводо арахецача ерригача продукцех ийснена пачхьалкхен дикала Знак тIалатт. 1984 шера тха мел йолча продукцех 77 процент яр дикала Знак йолаш.

Уж дерригa толамаш даьхад завода коллективо ший дерригa хьинар, творчески энерги оарцагIйоахаш хьайгандаь. Цу толама юкъе да технологий, механикий, аппаратчикий, машинистий, электрикий, слесарий, лаборантий лоархIаме дакъа.

ДIадахача 31 шера завода балха юкъейоалаяьй 14 миллион сома мах бола эзар совгIа йоккхий организационно-технически мероприятеш. Цу юкъа балха юкъейоалаяьй 21010 рационализаторски предложени 293 изобретении. ХIаьта царех баьнна экономически пайда 2448 эзар сом ба. Тахан заводе болх беча нахах хIара виълагIвар рационализатор ва. Иштта, РСФСР заслуженни рационализатор яха цIи лелаю инженера А. Литвина, НохчГIалгIай АССР заслуженни рационализатор яха цIераш лелаеш ба ЦЗЛ начальник С. Мичурина, воккхагIа вола инженер Р. Тихомиров, слесарь Р. Лементьев, мастер Б. Скляров, кхыбараш.

Вай мехкарча лакхайтта Iилма-тохкама институташа бувзамаш лоаттаду заводо хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдарa.

Беркатеи хьаьналеи къахьегарах заводерча дукхача наха тийнад пачхьалкхен лакхара совгIаташ. Ленинеи Къахьегама Цlеча Байракхеи орденаш еннай аппаратчика В. Тимошенкона, Октябрьски революцеи «Знак Почета» яхеи орденаш ецарех ба аппаратчик Б. Галушка, слесарь А. Матюхин, Къахьегама Сийлеи шоллагIчеи кхоалагIчеи степена орденаш еннай гранулятор-щика Г. Ширяевна, Къахьегама Цlеча Байракха орден еннай ОТК лаборанткана З. Магомадована. Завод хьалъе йолаелча денз укхаза болх беш, шоай вахар цунца дийза ба болхлой Б. Павлов, П. Гончаров, В. Зверев, С. Тихомиров, А. Тетерев.

Дукха ба тха заводе Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеранаш а. Царех ба мастер Ф. Качанов, КИП слесарь И. Душин, машинист П. Кузначеев, цу наха масал тел нагирхошта, уллув болх беча новкъосташта.

Дуккхача къамах латташ йоккха коллектив я тха яр. 30 къамах бола нах ба тхо долча. Оаха доккхал ду нохчийн гIалгIайн къамех болча нагирхоехи мехкарехи. Цеха начальник З. Чингариев нохчо ва, цу ва «РСФСР заслуженни химик» яха цIи лелаеш, хIаьта слесараш М. Мамаеви, Ш. Ахмурзаеви «Нохч-ГIалгIай АССР мехкдаьттачакхдоахачеи мехкдаьттахимеи промышленноста заслуженни болхло» яха цIераш лелаеш ба.

Завода коллективо лоархIаши сий деш ба лаборант З. Магомадова, слесараш С. Ушаев, Я. Керимов, кхыбараш. Слесарь Ушаев заводе болх бе болабеннача хьалхарча нохчех ва.

КПСС XXVI съезда исторически решенеш вахаре кхоачашъярай цхьайтталагIча пятилетка планаш, тIаяйца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашларай шоай дерригa низаш оарцагIдаьха къахьег тахан тха завода барг болча коллективо.

Духхьал пятилетка дIададахача 4 шера 2135 эзар сома маьха планал совгIа лакха дикал йола продукци арахий цар оаха.

ДIахо йодая хана установкашта реконструкци яра цхьана керда этиленови установка хьалъе лерхI заводе.

Шеко яц КПСС XXVII съезда доагIаш дола дикача къахьегама совгIатана тха завода коллектив накъаьIоргхиларах. Цунца дола тешал да хIанз оаха доаха дог хьеста толамаш.

П. ВЕТРОВ,
СССР 50 шу дизара цIерагIара Грозненски химически завода директор.

• Болхлочун уйлаш

ТАРОНАШ

ХIара шера, хIара бетта пачхьалкхен планаши тIайийца социалистически декхараши толаме кхоачашдеш хьайоагIа «Малгобекнефть» НГДУ тха цхьоалагIча мехкдаьттаи газеи цеха коммунистически къахьегама коллектив. ТIехкхоачашъяьй биъ бетта мехкдаьтта даккхара план. 182 тонн доагор деннад Даьхенна планал совгIа. Из хул тIайийцача декхарел 37 тонн дукхагIа.

Кердаяраш тIа ца кхеташ къаьнача скважинашца болх беча коллектива лоархIаме толам ба из. ХIана аьлча, хIанзарча хьалашка мехкдаьтта уж тоннаш вIашагIтохаш хIара килограмма тIехьа къовсам лоаттабе безандаь.

Соахка денз бригадни подрядах болх беш я тха цехера мехкдаьтта доаккха шаккхе а бригада. Бетта баьча балхах юххера а хьахулачунгеи хIаране бригада балха юкъе дакъа лацара коэффициентагеи хьежжа хул мехкдаьттахой алапеш. Социалистически яхьа экране тIа белгало а еш, хIара дийнахьа итогаш ю социалистически яхьа.

Болх тоабара новкъостал ду «Профессех дикагIвар» яха цIи яккхара тIехьа лелаеча яхьо а. Цун итогаш ю хIара бетта эггара хьалхарчарца из сий дола цIи яьккхай мехкдаьтта доаккхача оператораша М. Матиевеи А. Ерохинеи.

Къаьнача скважинашкара хьадоаккхача мехкдаьтта боарам лакхбара лаьрхIа 34 геолого-технически мероприяти чакхъяьккхай тха цехе ер шу доладелча денз. Цар таро еннай дукха хIама ца эшаш ши эзар тонн мехкдаьтта даккха.

Коллектива къахьегама толамех лоархIаме дакъа кхоач цеха рационализаторашка а. Укх шера ши рацпредложени еннай тха мехкдаьттахоша, соахка еннарех шиъ балха юкъе а йоалаяьй. Шера царех боала пайда 7700 сом хул. Цехе толашагIа болча рационализатораштa юкъе ба цхьоалагIча бригада мастер М. В. Торийн цеха начальник Б. О. Ахриеви. Аз айса а еннай ши рационализаторски предложени, царех цаI балха юкъейоалаьрашта юкъе а йолаш.

Къаьстта ала лов сона Торий Матрена Власовнас кулгалдеча мехкдаьтта доаккхача цхьоалагIча бригада коллективах. ДIадахача шера баьча балхах итогех СССР Мехкдаьтта министерстве хьалхара моттиг яьккхай цо. Цуна хьожадаьд хьалхара ахчан совгIат. ХIаьта бригада мастера мах боацаш керда автомашина еннай. Цеха меттел ерригача мехкдаьтта управлене а сий доаккхаш дика гIулакх да хьалха латтача коллектива карагIдаьннар.

ВДОГ оалаш йола участок я тхоай цехе аз болх бер. Мехкдаьтта тIоанашка цIи йоагаярца из хьадаккхара боарам лаккхбара лаьрхIа я тха служба. ВДОГ-а новкъосталца укх шера тха цехе даьккха мехкдаьтта дукха хIама ца эшаш кхо эзар тоннага дIаикхаьчад.

МоллагIа шоашта тIадилла гIулакх дизаеи цIенеи чакхдоаккхаш, шоашкара дика хьокхам гойташ ба мехкдаьтта доаккха операторaш коммунисташ М. М. Додов, И. А. Панчук, парте боацараш Х. Г. Котиков, Н. Н. Налитов, кхыбараш.

Толамаш дог гIоздоахаш дале а царех кхоачам хинна Iе бокъо лац вайна КПСС ЦК апрельски Пленумо.

Бригадни подрядах болх беш лоархIаш я «Малгобекнефть» управленера мехкдаьтта доаха ворхI бригадеи (тха цехера шиъ а йолаш) лаьтта кIалхара скважинаш тоаю ялх бригадеи. Бакъда, царех цхьаккха а яц йизза хозрасчет юкъейоалаяь. Цудухьа кердача тайпара къахьегам вIаштIехьбоаккхилга биззача боараме мехкдаьттахой балха юкъедоаладаьд ала йиш йолаш дац.

ДуккхагIйола мехкдаьттахой бригадаш коммунистически бригадаш лоархIаш яле а, къахьегамеи производственни дисциплина телхееш моттигаш нийслу тха балха тIа. Кердача тайпара болх беча из вIалла а ла йиш йолаш дац. ГIалат далийтар цIенхаштта бехктокхаме оза веза, цхьанне а дисциплина толхаергйоаца хьал хьакхолла деза.

Из ца деш, дисциплина толхаяьчунгара коллективо лира жоп ца дехаш, социалистически яхьа экрана тIа цхьа бахьан болх баьб аьнна сийна квадрат а оттаяь, прогул яьр вуташ моттигаш нийслу бригадашка а цехашка а. Нагахьа санна прогул яьр дIа а яьвь, цун дош собране дийца а дийца а, цунна доагIа тIадзар дича, бетта баьча балха итогаш еча хана призовой моттиг а е ахчан совгIат а доацаш юс ерригa коллектив. Цох «кхераш» дисциплина толхаяьраш къайлаккхухьаш моттигаш хул. Из вIалла а ла йиш йолаш хIама дац. Цох лаьца аз дийцадар цехови партийни собране а. КПСС ЦК апрельски Пленуме белгал ма даккхара из я-кх сага факторех цаI.

ТIаккха хьожаргда вай производства гучахьарча кхыча таронашка. Тха цехе я вIалла пайда ца эцаш латташ 9 скважина, электродвигателаш йоацаши тоаярга хьежаш латташ итт скважина. Ерригача управлене кхозза дукхагIа я тайп-тайпарча бахьанех болх ца беш йола скважинаш. Мехкдаьтта даккхара боарам лакхбара чIоагIа лоархIаме да хIара скважинах пайда эцаргболаш болх вIаштIехьбаккхар.

Цу даькъе дикка беркат даьннад комплексни бригадаш вIашагIйоххкарах. ХIанз бригаде цхьана къахьегаш ба мехкдаьтта доахараш а, скважинаш тоаераш а, электрикаш а. Иштта, юкъера дIадаьннад скважинаша во болх барах бехк вIаши дIатIеи-хьатIеи бехкилга. Из даьчул тIехьагIа шоаш ма ярра хьагучаяьлар тха тхоай бехкагIа хула леларонаш, кхоачамбоацараш. ХIаьта уж общественни организацешка, кулгалхошка кхачалехьа коллектива членаша шоаш а шиш болаш доагIар хоатт бехкеволчунгара. Бухсоццаш хьахур доккхагIа хилийтар дукха хIаман еча уйлано дIачIоагIъяьй цар из тайпара йола оамал. Цхьан дешаца аьлча, гIалат ваьннача дика хов новкъосташа шийне гешт дергдоацилга. ХIаьта а вIаштIехьдаьннадац ерригa скважинаш пайда луш хулийтилга. Из декхар кхоачашдара новкъарле ю материально-технически Iалашо эсала лелаяро. Ерригача скважинай болх лерттIа дIаоттабара кхоачам билла кIезига низ бола электродвигателаш яц, ремонта эшача хана подъемни кранаш йоацаш а нийслу. Цу дешар дукхагIа йоехо йича бакъахьа дар «Малгобекнефть» НГДУ а «Грознефть» объединене а кулгалхоша.

Иштта лоархIаме да мехкдаьттан кхом белга, цун цхьа килограмм зехьа ца йовтилга. Мехкдаьтта проводаш лелахаш, доагор доаш моттигаш а нийслу тха бригадашка. Мехкдаьтта лела проводаш къаьна капитальни тоае езаш хилар бахьан долаш хулаш да из. ХIара шера ши-кхо эзар метр проводаш капитально тоаю оаха. Бакъда, из кIезига я мехкдаьтта вIалла доврг-доацаш хьалаш Iалашдара. Белггала сихде деза мехкдаьттапроводаш а кхы оборудовани а капитально тоаелга. Цу гIулакха а техникеи кхыйола материалаши тоъац тхона.

К. БАЛАЕВ,
«Малгобекнефть» НГДУ компрессорни установка воккхагIвола машинист, бригада партгрупорг.

ГIУЛАКХАШ ЭРГАДАЬННАД

Дукха дезаш хьалаьцача гIулакхацара болхлой белам совбахара, уж къахьегама толамга кхувлара йола ларда я ала мегаргда лерттIа вIаштIехьъяьккха бригадашта, участкашта юкъе йоаржаль социалистически яхь, хIана аьлча, цу гIулакхо таро лу бригада членаш шоайла яхье баха. Цунах дола тешал да дуккхача хана денз геттара во дIабодаш хинна «Чечингобувьбыт» объединене болх лоацача юкъа хоалуш тоабалар.

Объединене гIулакхаш белгала дикагIча оагIорахьа тоаденнилга гуш да Мамилов Мовли керте а волаш керда хержача профкомо къахьегамхошта юкъе дIахьош болча балхага хьежача.

Профсоюзни организаце шоай балха тIа къаьстта теркам тIабахийтар балха хьаатта дукха ха ялале пах юха дIабувлаш хилара. ХIанз укхаза балха отта безам болаш вола саг хьалха мо сиха тIакхийтте хьаэцац из хьаварах доаккхал а деш, кадраш тоъаш еце а, цкъарчоа профкома членаш вIашагIкхийтте къамаьл дий, цунах фу доал хьож. ТIаккха керда балха хьаатта ученик дикагIволча мастера тIачIоагIву, лерттIа ше хержа професси караерзае цун йизза таро хургйолаш. Цудухьа болхлой каст-каста хувца балара гIулакх белггала лаьгIденнад объединенe.

Иштта цхьан кога тIа даьккхад производственни дисциплина телхаеращцара гIулакх. ХIанз объединене коа балха хана малар дагахьа волаш болхло бIаргавайча, цунна прогул лоархI цу дийнахьа, цу хьала тIа а волаш из новкъост балха дIатIавийтар бахьан долаш бехктокхаме оз цо болх беча участка мастер а. Шийна таIазар хинна а ца Iеш вIалла бехке воацача новкъоста а новкъарле хургйолга ховш вола болхло хIанз маларах увзалу.

Теркал ца деш хиннача кхоачамбоацараштa боагIача тайпара никъ бийхкача мара лерттIа социалистически яхь вIаштIехьъяккхарах а арахеца продукци дикагIа хилийтарах а къамаьл хила йиш йоацилга дика кхетадеш бар профкома кулгалхой.

Цудухьа хIанз керттера декхар — эцархой раьза хургболча бесса дика кога гIирс хьабар а лоархIаш къахьегаш дукха обувщикаш ба «Чечингобувьбыт» объединене! Цар говзамеча кулгаша хьаеш араювл иккаш, туфлеш, бIаьсти бувхабу гIирс.

Укх шера доккхий социалистически декхараш тIайийца шоайла яхье яьнна къахьегаш я объединене хIара цех, участок, мастерской.

№ 55 йолча мастерскойца яхье яьнача ремонтни цеха болхлой коллектива лаьрхIад декабрь бутт кхояьча бийдалца болх беш чакхбаккха. ЦхьоалагIа квартал чакхъяьнначул тIехьагIа болхлоша яьча итогех а хIанз итт дийнахьа кхояьча материалаца къахьега йиш йолаш ба уж. Цу цеха начальника Р. М. Гулиина йоах: Иштта дика толамаш даха тхона таро ло № 55 йолча мастерскеца лелаеча яхьо, хIана аьлча кIира цкъа тха цехе хьалъетт цар баьча балха итогаш. ЦхьайтталагIча пятилетка план кхоачашъяь 1986 шера чотагIа къахьегаш хьабоагIа тха Шевченко Виктор, Мартынов Александр, Габрилян Валерий. Царна юкъерча яхье хьалхле Мартынов Александрага я.

Бетта шозза хIара цехе хьаеча продукце дикала дичакхдоаккх. Цига берригача болхлошца цхьана комиссе тохк технологически дисциплина телхаяр бахьан долаш гучадаьнна гIалаташ, иштта заказчикаша яйта жалобаш къоастаю, хьалха белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахара фу даьд а хьож. Нагахьа санна боагIаш бола теркам ца беш хьалха дийца дешаш дита дале, бехке болчарца кхы хьем ца беш хоадамболлаш къамаьл ду. Цудухьа хIанз дукха кIезигагIа ба леткъараш, бIарг тIаотташ хоза я хьаеш йола продукци цхьаккха тайпа гIалат а доацаш.

М. БАРАХОЕВ.

Госкомсельхозтехника Шалински МРПО слесараш — обмотчицаш болаш къахьегаш ба Курчалоевски юрта Совета депутат йола Исраилова Яха, Умханова Зара, Эльдарова Iайна, Шовлаева Хеди. ХIаьта обмотчиций говзал караерзае гIерташ Iомалуш я Сурхаева Малкан. Юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа 110—120 процент кхоачашъю цар шоай балха нормаш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Я. Исраилова, З. Умханова, М. Сурхаева, I. Эльдарова, Х. Шовлаева.

З. АМЛИЕВА сурт.

ДУНЕН ШОЛЛАГIЧА ТIЕМАХ ДОЛА ХАРЦДАРИ БАКЪДАРИ: СОВЕТСКИ ЭСКАРА ХАЛКЪАШ МУКЪАДАХАРА МИССИ

ТIеххьарча шерашка кIезига арадийннадац Малхбузехьа США-и Англеи эскараша кхоачашъяьча Европа «Мукъаяккхара миссех» дола легенда санна, иштта тIом чакхбоалаш лаьттача этапе Советски Герзашцарча Низаша яьча действешта харц йола, юхамачахьара талковани е гIертара юхадийндеш дола книжкаш.

Малхбузенгермански историкий дуккхача томех латтача дунен шоллагIча тIемах болча балха тIа чIоагIдеш да, масала. «Европера халкъаш Iоткъама кIалхара даьха сахьат» духхьал шоллагIа фронт хьайийллача доладалар. ГIулакх цу тайпара оттаде гIерташ хиларах дола масалаш 70-гIа шераш чакхдоалаш лаьттачеи 80-гIа шераш декъадалалацеи йолча хана малхбузехьарча историографе цаI-шиъ хинна ца Iеш хилар теркал а деш, хьожаргда вай из дош къоастаде.

Бокъонца бакъдолаш да, тIом чакхбоалаш латташ хиннача этапе США-ий Англеи бIу Франце, Итале, Бельге, Нидерландия, Люксембурга, Грецe, тIехьагIо Германе территорe тIа баьнна хилар. МалагIа яр цар миссенеи Советски Эскара халкъаш мукъадахара миссенеи юкъе хинна башхало? Жоп кхетаде атта долаш да — башхало латтар эггара керттерчох: социально-политически чулоацамах.

Английски американски оккупационни Iаьдалашта хьалхашка латташ хиннар дар къиза классови декхар — Европера революционни процесс дегIа ца яйташ соцаяр. Эггара хьалха уж де гIийртар дар, практически дерригача мехкашка коммунистий влияни йоккха хиннача Духьалеи болама низий деятельность ехкар, уж тIаккхувш бар коммунисташта, англо-американски бIу дIакхаьчача моттигашка ерригача средствашца духьале йора цу мехкашка бокъонца демократически ира. Цхьа хезача американски Iилманхочо В. Перло ийса белгалдаьккхар, Греце, Франце, Бельге, Голландe, Норвеге, Итале чубаьлча цу бIуво «Iаьдала керте халкъа тийша балхаш доьраща цхьана эмиграцера юхабаьхка политически делтелаши капиталисташи оттабаь хилар».

ХIаьта Советски Союз? Хета бокъо йолаш дий-те, СССР цхьаннахьа ше фашистски дукъа кIалхара даьхача мехкий, халкъий лоIама духьала гIулакхаш леладеш хиннай, цхьаннахьа а из мохк дIалаца гIийртай, Центральни Къулба-Малхбоалени Европа мехкашка цо «революцена экспорт яьй» аьнна? Цу тайпара дола хIамаш кIезига дагалувнаш. «ТIом лелабеча хувцамаш хинна этапаш» яхача книжка тIа (1983 ш.) американски историка Д. Миддлтона йоах: СССР де лийрхIар дар «ерригача Европана тIахьожам оттабар». Миддлтонал 10 шу хьалха «Ялте бода никъ» яхаш хиннача книжка тIа американски кхыча профессора Л. Фишера йоахар, советски бIун халкъаш мукъадахара миссех «советски диктата сфера шеръяра» Центральни Къулба-Малхбоалени Европана низагIа чугIортар дар из.

«ТIахьожам оттабари?» «Советски диктати?». Дац, из дар мехкаш мукъадахар — цу тIа а духхьал мукъадахар. Советски халкъои цун Герзашцарча Низашеи де лерхIаш хиннарий тIом болабеннача хьалхарча деношка а къаьгга белгалдаьдар 1941 шера 29 июне арадаьннача Совнаркомеи ВКП(б) ЦК директива тIа а 1941 шера 3 июле Оборона Пачхьалкхен Комитета Председатела И. В. Сталина даьча къамаьла тIа а. Коммунистически парте Центральни Комитетеи Советски правительстваи цIерагIа Сталина заявлеш йир, «фашистски моастагIашта духьаларча укх дерригача халкъа Даймехка тIем тIа де лерхIар да духхьал воай мехка тIаотта кхерам дIабаккхар, германски фашизма Iазапа кIал доахкача Европа дерригача халкъашта гIо дар».

Цул тIехьагIа биъ бутт баьлча, вай мехка эггара халагIа хиннача, моастагIа бокъонца Москвана йистте хьатIакхаьчача хана 1941 шера 6 ноябре торжественни заседане ше яьча доклада тIа И. В. Сталина кIаьхха а кертагIдаьккхаь Советски Союза «да а дац хила йиш йолаш а дац, тувлараш Европера халкъашa территорешнн яле а, е Азера халкъашн территорешн яле а наьха территореш хьалувцар, наьха халкъаш низагIа карахувлар санна дола тIемаца де лерхIаш дола хIамаш... Вай да а дац хила йиш йолаш а дац воашкара гIо лаш эшаш долча, Iазапа кIал латтача Европерча словянски а кхыдолча а халкъашта воай лоIами воай режимаи качхьерчаяр санна дола тIемаца де лерхIаш дараш. Вай де лерхIар да мукъадовлара гитлеровски тиранена духьала лоаттабеча къовсаме цу халкъашта гIо дар, цул тIехьагIа бокъонца парггIатта шоай лаьтта шоашта ловчча тайпара даха цар таро хилийтар. Цхьанна а тайпара юкъегIертаргдац кхыча халкъий чурча гIулакхашта!»

СССР из принципиальни а бохаргйоаца а позици дIахо йодача хана дуккхаза чIоагIъяьй.

Дагадохийтаргда аз доазол дехьарча мехкий территоре тIа Советски Герзашцарча Низаша яьча наступательни операцешта юкъе дакъа лоацаш 11 советски фронтови объединени, фегарча оборона шы фронт, 4 флот, 50 юкъерча бIун, 6 танкови, 13 фегара объединени хинна хилар. 1944 шера июлага денз тIом чакхбаллалва йолча юкъа Европа мехкаш мукъадоахача дакъа лаьцад вай 7 миллион тIемахочо. Европе Советски Эскаро мукъаьхай цхьадарий ерригa территори йоаккхаш а цхьадарий территоре дакъа доаккхаш а 11 мехка 113 миллион саг вахаш хинна территори.

Дагадохийтаргда аз, Центральни Къулба-Малхбоалени мехкаш немецко-фашистски гIаьрахоех мукъадаха Советски Герзашцара Низаш хьожадеш, Советски правительство ю гIулакх духхьал дунен халкъашта юкъерча бокъон нормашка хьежжа деш хинна хилар. Иштта, Чехословакин территоре тIа даьлар Советски Эскар 1943 шера 12 декабре Советски Союзон Чехословакен даьча доттагIаллах, вIаши гIо дарах, тIом сецачул тIехьагIа цхьана гIуллакхаш леладарах долча Договорага хьежжа.

Польша территоре тIе даьлар Советски Эскар 1944 шера бIаьсти Краевой Народовой Радаца баьча бартагIа. 1944 шера 26 июле Советски правительства заявлени йир, «Польша территоре тIе беш бола тIом суверенни доттагIал долча союзни пачхьалкхен территоре тIе беш лерхI цо» аьнна. 1945 шера 21 апреле Польшин Ханна йолча демократически правительства доттагIалах, вIаши гIо дарах, тIом сецачул тIехьагIа цхьана гIуллакхаш леладарах договор дир Советски Союзаца. Къам мукъадаккхара Польски Комитето доал дора оттадан цхьаккха доазув а доацаш тIема операцеш еш хиннача зонагара дIайиккхача ерригача мукъаьккхача территорена. ТIема действеш сецачул тIехьагIа юкъарчу доацаш комитета доале ер зар из зона а.

Геннадий ВАНЕЕВ,
исторически Iилмай доктор.

(АПН).

Итт шу да Урус-Мартановски района «Гехинский» совхозе доярка йолаш Арсамикова Зурас хьаьнала къахьега. Цхьа шу дIадахийтац цо ший группера доахангара шура яккхара план дикка тIехкхоачаш ца еш. ХIанз хIара Iаттагара дийнахьа 9—10 килограмм шура йоакхх цо.

Арсамикова Зура Гехински юрта Совета депутат а я.

СУРТА ТIА: «Гехинский» совхоза доярка З. Арсамикова.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ШИНЪАРГIАЮКЪЕРА КОМСАШ

«Алханчуртский» совхозера комсий бешамаш 584 гектара тIа я. Из боккхача лоархIаме кхачан культура соахккалца теркалъеш а доал деш а яцар. Из хIана дар аьлча, кхаш леладерашта хацар боахама боккха пайда бала, къахьегарий хьал-таро лакхъяра гIо де низ болаш комсаш йолга. Цудухьа хайра хьувкъаяцар уж. Тlаккха доккхий, миллионаш сомашка кхоачаш, зенаш хулар. Комсий бешамаш дIайогIаш дIадахар а юхаметтаоттадацар.

Цхьабакъда, совхоза керда кулгалхойи специалисташи комсий таронаш кхета а яь, соахка денз оарцагIбаьлар комсаш лелаелга лертIадаккха. Тlаккха цунах доала бернат цу шерре а ходелар — 12,2 центнер комсий гайдолгаш гулдир хIара гектара тIара. Уж-м хIанз а, бакъдар аьлча, кIезига я. ХIаьта а дикагIча оагIорахьа гIулакхаш хувцадалар лоархIаргда вай цунах.

ДIауйлаел оаш оашош — кхыча коллективай дараш санна долча хьалашка йоллаше а, Рябов Василий керте латтача бригадо 69 гектар йолча комсий беша хIара гектара тIара 24,4 центнер гайдолгаш гулдаьд юкъера лаьрхIача. ХIаьта уж шозза дукхагIа хул совхозе юкъера лаьрхIача гулдаьрел.

— Тхоашта лелае тIачIоагIъяь комсий бешамаш дегIайоалаяра юхьиг мара лархIац оаха из,—йоах бригадира. — Соахка оаха тхоай керттера низаш шпалера нийсъяра, комсаш дегIа ца йоахкийташ хинна йоархIаш дIаяхара, лазарашцеи зуламдергашцеи къовсам лоаттабара, сов йоккхий йовкъаш яхкийсача, нийлхъеннача моттигашка комсий гаьнаш дIайогIара тIа ма дерзадаьдарий.

Уйлаеш латташ цхьа кIезига ха яьккха, дIахо аьлар Рябов Василе.

— Боккъалдар аьлча, эггара лоархIаме дар комсий гаьнаца болх бе, цун кеп нийсъе тхо Iомадалар да. Из болх беш хилар тхо бIарччача Iанна. Вешта, хIанз а дукха хIамаш да оаха Iомаде дезаш. ЧIоагIа чоалхане, дукха уйла тIаяхийта а къахьега а дезаш культура ма йий комсаш.

Къахьегара тIера болча болхлоех вIашагIкхийттача бригада коллективо соахка шоай ханнахьа, шелал хьатIаялехьа лаьттах ехнар комсий гаьнаш (дагадоххарагIа аргда аз, дуккхача бригадаша а кхыметтел совхозаша а данзар из, цудухьа комсашта доккха зе а хилар), Тlаккха, бIаьсти ма ьылликге а, хайра ха ца йоаеш хьаяьстар комсаш, сихха яIа а еIа, хьалйийхкар хьалххагIе а дика кийчъяь, тоаяь хиннача шпалерах. ХIанз лазараштеи зуламдергаштеи духьала молхаш тохаш латт.

— БIубенна ала йиш я тхога — укх шера оаха хIара гектара тIара 30 центнерал кIезигагIа боацаш маьлха сом гулбергба. — йоах бригадира. — Хетаргахьа, кхы а дукхагIа гулъе а мег.

Бакълув, дуккха а дикагIа хьувкъае йиш йолаш я комсаш. Цунна дола тешал — дуккхача дезалий звенош баьча балхах хьахиннараш, цар толамаш. Масала, соахка дезала подрядагIа болх беш хиннача, Долкова Рукъета 5,7 гектара тIарча комсашта Iунал даьд. Цо хIара гектара тIара гул а яь, паччахьалкхенга ехнар 44 центнер комсаш. 4,2 гектара тIа комсаш кхееш хиннача Албакова Тамарас хIара гектара тIара 41 центнер гулйир. 6 гектарах хIаране тIара 36 центнер гулйир Илиева Соняс.

ДIахьажал шо, къахьегама тIера болча, комсаш дукхаезаеннача цу кхалнаьха бешамаша — хах аьле, дог гIоза даьра доал дика Iунал даь, тоаенна, оасарах хIама юкъе доацаш уж бIаргаяйча. Хьалха латтача къахьегамхоша массане а цхьатарра йоах:

— Тхоашта тIачIоагIъяьча хIара гектара тIара цхьайтталагIа пятилетка чакхйоалача шера 50 центнерал кIезигагIа боацаш хьувкъам гулбертба оаха. Из хургда КПСС XXVII съезда оаха луш дола къахьегама совгIат.

Амма массане а ниттта болх бергболча хIанз а дIакхаьчадац гIулакх «Алханчуртский» совхозе. Цхьайолча бригадашка доал ца дар бахьан долаш совхка гурахьа, шелал тIаллехьа 190 гектара тIара комсаш дIакъовла кхензар. Цудухьа доккха зе дир цар шоашта а боахама а. Бакъдар аьлча, шелалах даьнна зулам дIадаккхара хIанз чакхдоахаш гIулакхаш да — удобренеш дукхагIа тувс, йохьа ца еш йисача ткъовронгашка ма хулла дикагIа дегI дайт, кхы тIя а хий дуллилга вIаштIехьдаьккхад. Кхы тIа а чакхдоахаш дола уж гIулакхаш (хIаьта долче — совнагIа дIаухийташ дола рузкъа) леладе дезаргдацар, нагахьа санна В. Рябовеи кхыча бригадашеи санна шоай ханнахьа де дезар даьдаларе.

Йохьаяь нийлхъеннача моттигашка сихагIа комсаш дIайогIа еза совхозо. ТIаккха вIаштIехьдаргда хьувкъам лакхбе, алапеш дукхагIа ийде, комсаш лелаерий хьал-таро тоае.

— Укх шера планагIа паччахьалкхенга 11200 центнер комсаш йохна езаш да тхо, — йоах совхоза керттерча агронома Добриев Руслана. — ХIаьта из тха комсаш лелаерий вIаштIехьдаргдолаш хIама а да, хIана аьлча, хIанз тха во йоацаш комсаш я 259 гектара тIа. Цул совгIа, укх шера сом бала йолалургйолаш я кхы а «изобелла» яхача комсий 62 гектар. ХIаьта шелало зе даьча участкашкара а дукхагIа яккха хьожаргда тхо продукци.

...Iурре а денз садовлица дукха нах хул «Алханчуртский» совхоза комсий бешамашка къахьегаш. Шоашта тIалатта декхар кхоачашдара, мехка Кхачан программа кхоачашъеча шоаш лоаца дакъа тар ма лу доккхагIа хилийтара оарцагIбаьннаб уж. Цар дог тийшад ШинъаргIаюкъера лаьтташ дика хьийкъа комсаш кхее йиш йолаш долгах.

П. ГАГИЕВ.

● *Мишта кхоачашду декхараш*

НИЙСАЧА НАЬКЪА ТIА

Хьалха тIехьаюсаш хинна Грозненски экспериментально-механически завод хIанз шоллагIа шу да дика хьокхамаш доахаш хьайоагIа.

Завода коа чуваьлча гаьнара бIарг кхет коллективо шера тIаийцача социалистически яхьа декхараш тIадолча улгах. Из яхь мишта яьржай цехашта, участкашта юкъе хьагойташ экран а я укхаза. Цунга хьежача ший норма кхоачаш ца еш цех, участок яц заводе.

Иштта долий-теш из? Цу хаттара жоп лахара гаьна ваха везац. ХIана аьлча, заводо дикка тIехкхоачаьъяьй биъ бетта йола план, цул совгIа Коталон 40 шу дизара сийна делаяьча яхье а дог хьеста толамаш даьхад, цу ден сийна тIаийцача декхарел совгIа арахийцар 4 эзар сома маьха продукци...

ЛертIа социалистически яхь вIаштIехьяккхар бахьан долаш дIабахача апрель бетта планал совгIа 13 эзар сома маьха продукци арахийцар заводо. БIаь процент кхоачашйир поставкаш яра задайн а. ХIаьта цу юкъа къахьегама овсарле заданел совгIа 1,2 процент лакхйир, продукцега дIадодар 0,6 процент лохдир.

Керттерча даькъе наькъаш тоадара лаьрхIа агрегаташ арахецаш я завод. Уж ворхI тайпара я. Цул совгIа арахец бахача наха эша товараш а.

Завода берригa болх сварочно-заготовительни участкера дIаболалу. 35 болхло ва укхаза къахьегаш. Царна юкъе ба сварщикаш, слесараш. Цар металл дIоахдеш, продукци хьаьра мел эша юххьанцара балхаш ду. Иир бригада я цу участке болх беш. Уж ерригаш а цхьан нарядагIа къахьегаш я. Бригадашкарча хIара сага массехк смежни говзал я. Цудухьа моллагIча бахьанех новкъост воацаш хилча цун декхараш кхоачашде йиш я кхычун. ХIана аьлча, дукхха моттигаш нийслу цхьан балха операци чакхъяккхара слесарни а сварочни а балхаш де дезаш. Тlаккха боккхача лоархIаме да хIара сага массехк смежни говзалах болх бе хар.

Заготовительни участке бIарг кхетаргболча моттиге хьалтеха йоал социалистически яхьа экран. Цу тIа дIаязбаь ба ерригача участке болх беш бола нах. ХIара дийнахьа баьча балха итогаш ю. Уж балльни системагIа ю. Эггара лакхагIа йола балл 35 я. Из оттаю планови заданеш тIехкхоачаш а еш, динал лакха йолаш продукци арахецарга хьежжа. Цунца цхьана теркаме эц коллектива юкъарча балха тIа хIаране лаьца дакъа, материалаш, бийдал.

ДIабахача бетта участкерча бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг лаьцар Шкрюк Владимир Иванович керте латтачо. Цо апрель бетта план хадал 3 ди хьалха кхоачашйир. Цул дукха тIехьайисар Гольдман Василий Владимировича кулгалду бригада а. ХIаьта таханарча дийнахьа ерригача заводе хьалхе лелаеш я Р. Григорянц керте латта слесарий-сборщикий бригада. Цо Коталон 40 шу дузача дийнахьа кхоачашъяьй ах шера план.

Заводе керттерча участкех лоархIаш я механически яра. Укхаза болх беш ба токараш, слесараш-сборщикаш. Арахецача ерригача продукцена тIехххьара балхаш деш я из участок. Уж балхаш деш я Ю. Гечебаев, Н. Акиншин, В. Знатков керте латта токарий, слесарий, фрезеровщикий бригадаш. Кхыча участкашка санна продукци лакха дикал йолаш арахецара шерра социалистически яхь яьржай механически участке а.

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьадер дукхагIен хилийта!» яхача девизагIа яхье яьнна я завода барт бола коллектив. ХIаьта цу яхье дика толамаш а доах цо. Цунна дола тешал да дIадахача шера республикерча промышленни предприятешта юкъе лелаяьча яхье дика хьокхамаш хилар бахьан цун цIи республикански Сийлен улга тIа дIаязъь хилар.

Соахкара толамаш кхы лаьгI ца долийташ къахьег завода коллективо укх шера а. Шоай балха тIа цар ког гIортолга ю КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума материалех. Къаьстта теркам тIабохийт къахьегамеи производственни дисциплина чIоагIа хилийтара. Завода ерригача участкашка, бригадашка Пленума материалаш Iомаеш собранеш хиннай. Цига къамаьлаш даьча партийни, профсоюзни организацей вникалаша, производстве хьалхалаттача болхлоша дийцар советски наьха вахар кхы а тоадара, хIаранена хьалхашкара бехктокхам лакхбе безаш хиларах. Брак ерашта, прогулаш ерашта шоашта юкъе моттиг йоацилга. ХIара шера дегIайоагIаш латт завод. ХьатIадоагIача шера укхаза кхы а хьалъергья керда цех, инженерни корпус, цудухьа шозза гаргга дукхагIа хургья заводо арахеца продукци.

Лоацца аьлча, шерлуш, низ болаш латт Грозненски экспериментально-механически завод. Цунца цхьана дегIаух предприяте болхлой класс а. Таханарча дийнахьа 70 процент хIана бац аьнна цига къахьега нах кагирхой ба. ХIаьта ветеранашта хьалхашка юхь Iаьрж ца е лаьрхIа къахьегаш а ба уж.

Х. ЭСКЕРХАНОВ.

Iилма—юрта боахама

ЗЕ ДЕЧА ХIАМАШТА ДУХЬАЛАРА КЪОВСАМ

Дунен практике эггара хьалха хьаьй вай мехка трихограммаш кхеяра йола промышленни биофабрикаш.

Юртбоахама культурашта зе деча хIамашта духьала лоаттабу къовсам цIаккха а саца йиш йолаш бац. ХIара шера лоархI адамлено ший довшдараш — дерригача дунено чубахьача юртбоахама культурай хьувкъама ткъо процент. Лаьттан шара цхьайолча моттигашка дукха йоккхагIа я из эшал. Ялат бахьан лоаттабеча тIем тIа ше хьийгача къих хьахиннар хIалакдеш йола чот йоацаш дукха хIамаш даим юхаетташ, шийна хIама лорадеш я адамле.

Вай мехка территоре тIа йолаш я ши бIаьи кховзткъеи итт гаргтача тайпах йола насекомеш —, юрта боахама зе деш йола хIамаш. Шийна мел бовзача наькъаца къовсам лоаттабу саго царна духьала. Юкъ-юкъе хеталу цунна, ше цар геттара фу хоададаьд аьнна. Ишта хетаделар, баьцовгIаш лоралра йола химически средствашт шерра юкъейсаланча.

Дохьаж, пестицидаш оалаш дар дийттача, дукхагIа йола насекомеш бокъонца йов. Амма зенеярашца цхьана йов дукхха наха пайданаяраш а, масала, нокхармозни горийи. Дукхха пестицидаш я оалхазарашта, хьайбашта, чкъаьрашта кхераме йолаш. Дохьаж чудода баьцовгIашта, лаьттана, хишта кхераме йолаш. Нагахьа санна цхьан химически препаратах цхьатарра дуккхача шерашка пайда ийбича, ца йовш йиса зе ду хIамаш цу дохьажага йоал, из царна кхераме а хилац. ХIаьта кIезига нийслац пестицидаш техачул тIехьагIа цхьа ха яьлча энтомофагаш — пайдана йола кхыйола садоалла хIамаш юаш йола насекомеш — яйча, кхыметтел зене насекомеш а ебаш моттигаш. Химически наькъаца лоаттабу къовсам дерригa де низ бола средство яц — цунах пайда ийбе беза хьожжаш. Цхьан хана монопольни хинна из метод йоаккхаш-йоаккхаш юстара йоаккхаш латт хIанз кхычар. Перспективни долча баьцовгIаш лораяра наькъех цаI ба биологически бар.

Зенне ярел массехказза дукхагIа я Iаламе пайдана йола насекомеш — итташ эзараш долча тайпаех я уж. Уж да зунгатий, акха нокхармозий, кхыйола насекомеш юаш дола мозий, чоапилгаш, къаьстта жужжа яхараш, даьла етт оала зIамига чоапилг, пестикаш... Ерригаш йовзац вайна царех хIанз а. Амма бокъонца ховш да, хIара зуламхочун, эшшача хана вай доттагIа хургвола, бокъонца вола шийи моастагIа хилар.

Каст-каста, ткартолий хьувкъам хIалакбеш йола колорадски жук ебац, нагахьа санна кхай тIа нхоачам боллаш зуламхочун фуалгаш дуаш йола жужжа яха чоапилгаш хилча. Даьла етт оалача зIамигача чоапилга кхача ба зе деш бола дом. Цхьайолча пайдаеча насекомей «меню» кхы а дукхагIча тайпаех долча хIамасх латташ я. Иштта, геттара зIамига, акхача нокхармоза тара йола, трихограмма кхай, сомий бешамий, огородий кховзткъе итт зуламхочоа бола лихьа ба. Цо садаккхийтац кобуцеи боамбеи совкага чIегIах, летача мотылькага, сомий гаьний лирача моастагIчунга — плодожоркага... Цар фуаш леха а лехе, царна тIадохк цо ший дараш, тIаккха йоаккха хулаш латтача цун личинкаша йий дIайоахк зуламхой тIехье.

Хьувкъам хIалакбераште селла кхераме вола моастагIа вIалла воккха а вац дегIа. Ах миллиметрал кIеззига йоккхагIа мара яц трихограмма. Из цхьа ший оамал йолаш я — хаоттам цIаьхха хуицалуш хилча ловш яц, геттара шорттига да лелар, хьаре гIулакхаш а леладеш кхаш йоаккха ха массехк кIира мара дац.

Трихограммаца еш йола опыташ дIайолаелар ткъаь итт шу гаргга ха хьалха. Лабораторни хьалашка цхьаккха чоалхане хIама нийсла цар цу долла хIама къердаш болча «акхача нокхармозца» гIулакх леладеш. Уж кхейора кустарно хи кисена кIалхарча садоха чу, ньшкашка, кизга сосудашка. Йовзар цар вахара, ебара башхалонаш. Амма эшаш яр промышленни технологи. Цхьан гектара тIа биййна боамби лорабара, масала, трихограммай бIарчча бIу бахийта ма безий: юкъера лаьрхIача цхьан гаьн тIара 350 эзар насекоми. Цудухьа цар цкъа атака йича цу гектара тIара зуламхой 80 процент кIезиглу, хIаьта боамбе хьувкъама массехк центнер тIаккхет. Цу тайпара йола зуламхоицарча къовсама стратеги цунах хьахулар лакха долаш, экологически цIена, экономически эффективни хилар гучадаьннад. Декхар латт, трихограмма геттара дукха кхее Iомадаларах. ГIулакх де дезараш Iилманхой бар.

— Дунен практике эггара хьалха биофабрикашта йола промышленни линеш хьаьй баьцовгIаш лораяра Ерригсоюзни институтен «Агроприбор» яхача Iилма-производственни объединенен специалисташа, — дуац Либензон Михаила, проекта авторех цхьанне. — Тха идеш защита яь я США, Японе, Нидерландашка, Франце, ФРГ, Канада 23 патентаца. ЧIоаггIа лоархIаме да трихограммаш дунен тIа йоалача ханашта регулировани е Iомадалар: фуаш Iотайсачул тIехьагIа массехк денгара бархI беттага кхоачаш йолча хана чухь. Из дулу температураи лада моттиг тIаьла-екъа хиларен режимаш лаьрххIа оттаяь хилар бахьан долаш. Зуламхой кхаьча хиларах йола сигнал хьаккхоаччаше, цу сахьате йиш я тха кхашка трихограмма дIайоаржае. Фабрика ше а яц болх сезонах тийша болаш, цун йиш я ший массазара яр мо йоаца продукци тIехьагIа эшаргьяр арахеца а.

Фабрика помещене чу гуш цхьаккха саг вац. Алхха юкъ-юкъе вIаши бIатувс приборaш тIарча лампочкаша, хIаьта шорттига тата а дий переключени а ю.

КIираш а бетташ а чулоацаш йолча ханна лаьрхIа операцеш дукха хIама тIера ца доалаш ерригаш а хьалхе а дIачуеннача программагIа автоматически еш я. Тха де дезар да духхьал из ший тайпара бола «хьувкъам» тIабоагIача хьувкъама чубар,— белгалдоакхх Либензона.

ХIанз укх сахьете вай мехка болх беш я трихограмма кхеяра йола нхи бIаь гаргга фабрични лини. ХIаьта царга дIадахар юхаметтаотт духьал цхьан шера. 1985 шера эзар гаргга хургья уж.

Цу методах обработка еш йола майдаш алсамъяларца цхьана гучаьннай проблема — кхай тIа дIа мишта нийсъеза пайдана йола насекомеш? Кулгацеи? Тlаккха мел нах эшаргба, миллионаш гектараш тIа гIолла гIаш чакхвалара? Хьежадар трихограмма фуалгаш дахчана херх хьокхаш хьаьннача гамех а теха самолетаца дIатасса. Мах дукха бода, цу тIа а вIашагIъяь гами фуалгаши цхьайолча моттигашка сов дукхеи, вокхазахьа сов кIезиген легар.

Де дезар дагадера «Агроприбора» специалисташта шоашта. Цар Iоэхкар трактора шинна а оагIорахьа юкъе Iургаш а доахкаш йола йIаьхха телескопически ши лини. Царга гIолла наькъа хоададаьча доакъошка дIатосс бокъонца тасса лаьрхIа дола трихограмма фуалгаш. Цхьан дийнахьа 120 гектара тIа насекомеш «Iоховшаде» кхув трактора.

— Шерра программа я тха дIахо кхоачашъе езаш яр, — йоах Либензона, ший къамаьл чакхдоаллаш. — Тха оттае еза методика, хьае еза фабричны хьалашка кхы массехк энтомофагаш кхеяра йола оборудовани. Из я надезус — колорадски жука моастагIа златоглазкеи галлицеи. Биологически къовсама масштабаш шерлуш латт. Цо чулоац 1990 шерага кхаччалца йолча ханна лаьрхIа йола СССР Кхачан программа толаме кхоачашъяра резерваех цаI. Гаьна дац любитела садовода магазине а вена беша зе деча хIамашта духьала етта ядохимикаташ а ца ийеш, фабрике хьаьча энтомофага массехк упаковка эцаргйола ди.

Юрий АНДРЕОТТИ. (АПН).

ТАХАН—АФРИКА МУКЪАЯЬККХА ДИ

Шоай мехка исторе къаьгга оагIош язъяьй Ангола мехкараша. МаIача наха улув дIа а этта летар уж даьхен паргIатои мукъалеи къувсаш, хIаьта тахан хьинаре дакъа лоац керда вахар хьадеча. Толаме къахьег кхалнаха заводашкеи фабрикашкеи, паччахьалкхен фермашкеи производственни кооперативашкеи. Дукхха кхалнах ба Халкъа оборона организаце отрядашта юкъе Халкъа бдительноста бригадай членаш болаш революце яьха коталонаш лораеча юкъарчал доацаш дакъа лоацаш.

СУРТА ТIА: Халкъа оборона отряда тIемахой.

ТАСС фотохроника.

Америка ше йолчча бесса

ВАХАРА КХЕРАМ ТIАЛАТТ

ДIадахача шера ахка хьатIакхачалца яр Колифорне къулбехьерча даькъа тIарча Сан-Исидро яхача йоккха йоацача города йистте «Макдональдс» оалаш хинка кафе. Цига дилла эца йиш яр дIайха катлета а долаш йола бутерброд, салат, хьогала малараш. Магистральни тIонзькъа юххе хинна из моттиг нах дукха латташ яр. Каст-каста болхар кафе новкъа болха нах, кIезига адацар цига лимонад эца бераш а. ХIанз къайлай кафе. Цунна лоаллахарча льеса уллача моттиге дадаш венокаш да...

Трагеди хилар дахача шера июнь бетта малх а хьежаш хиннача цхьан дийнахьа. Кафена лоаллаха вахаш вола Джеймс Хьюберти яхаш вола саг топ етта воляеллар цига ухача наха. Цо вийра 20 совгIа саг, кхалнах а бераш а долаш. Из цIий Iе а ухийташ дола гIулакх даь зуламхо вар дукха ха йоацаш бе болх боацаш веса хьалха частни охране болх баь саг.

Деча низийн зуламийн дукхалга диллача, саг хьагаргвоацаш йола хьалхара моттиг лоац США дунен тIа. Англечул 10-зза дукхагIен Япончул 20-зза дукхагIен ба капиталистически дунен тIа эггара дикагIа лоархIача мехка наьха карагIа бовш бола нах. Нахалдаьхача официальни даннеех. 1979 шера хIара 4,6 секунда цаI кхеачаш дар деш хинна къоалаш, хIара минот массаьа йоал цхьаьца саг вовхаш бовхар нах. хIара 7 минота цхьаьца йолаш бар низагIа лелабаь кхалнах, хIаьта хIара 24 минота цхьаьца вувра саг. Цу хана деш кхы а алсамдаьннад деш дола зуламаш.

Бовча наха юкъе шоллагIа моттиг лоац топах е тенчах бовраша (хьалхара моттиг лазарах бовраша лоац)», — белгалдаьккхад Американски унахцIенон ассоциаце хIара шера хулача заседане дакъа лаьцараша. Тохкамаш даьчул тIехьагIа специалисташта гучалаьлар, США бокъонца боабеш бола нах официально бувцаш барел цкъаи ахаззеи дукхагIа хилар. ХIара шера чура са хьалдсаьхх цхоро 34 эзар совгIача сага. Доала герзаш деттилга, эксперташа кертагIдоаххача бесса, «массови эпидеме масштабашка кхаьчад» вIашагIкхийттача Штаташка.

«Саг вери хьаьакъалах тидари» яхача книжка автора, Станфордски университета профессора Дональд Лунде дувцачох, чIоаггIа дегIаденад массови нах боабар оалаш дар. Цо белгалдоах чакхдаьннача 13 шера американски суда хьалхашка этта хилар хIаране итташ, хIаьта цхьабараша бIаьннел совгIа а саг вийча вола 30 саг. «Цу тайпара дола зуламаш, — белгалдоах профессора, — цунах цхьаннe а тамаш йолаш хIама ца лоархIача кхоачаш дукха ду тIехкхьарча шерашка». Иштта, башха совгIа эшашагIа доацаш Сан-Исидро нах боабале шу хьалха, Лос-Анджелеса цхьан районерча школе чу а ийккха, дешархошта топ болаяьй, топи тепчеи а долаш-хиннача маьлка.

Зуламаш лебара керттера бахьан да доал деча гIозарашa мехка чу оттаь низаш дар, мичча бесса ьккха а хIама лакхар могадеш йола, дол гача хIаманна доал деча ахчан культ, хIаьта ниттта дунен халкъашта юкъерча арене низа политикана пропаганда ярп чакхъяхари. Нах боабераштa юкъе кIезига бац Вьетнаме тIемаш даь а баха нах боабе Iомабаь а бола хьалха американски салтий хинна нах. Зуламаш совдуьлаш латт социальни проблемаш ирьялар дукха нах бе болх боацаш бисар, бахача наьха эггара къегIа долча тIоаний хьал дIахо талхар бахьан долаш а.

Дукха нах боабу расисташа. Цар боабераш ба негрийи кхыча къамех болча наьхеи бокъонаш бахьан къовсам лоаттабераш.

Зуламаш совдаха дикка новкъостал ду иштта низа культ хестаеш йолча телепередачашеи кинофильмашеи. Американски кепайоавоно мукIарло ма дарра, США нивэш делга совдалар айхха дувзаденна да, эггара хьалха кагирхошта а еш, эггара воча тайпара чIоагIа влияни еш йолча, нах боабари кхыдола зуламаши геттара хестадеш йолча Голливуда продукцеца. Шийн 15 шу доалача хана, кIезигагIа дале а, доалаш дола герзаш деттaш 24 эзар саг вувш йолча телепередачашка хьеже хул американски кхувш воагIа саг. «15—20 шу ха, льниача кагийча наха юкъе,—йоах профессора Д. Лунде—кхераме болаш лакха ба зуламий боарам».

Доалаш дола герз практически цхьаккха тIахьожам а боацаш лохкаш да США. Тохкамий Федеральни бюро даннеех, наьха шо-шоай доалахьа долаш бIаь миллион совгIа герз да США, вешта аьлча, хIара дезала топ е тепча кхоачаш.

США президент Рейган шеева герз паргIата дохкийтара чIоаггIа тIехьбарех цаI. Цу геттара кхерамеча торговлена тIахьожам оттабе тугаш из цахилара бахьан да, из кхыча монополешца цхьана мехка политика увттаеш а лакха пайда чубар американски граждаший хьаштел лакхагIа лоархIаш а йолча герзаш дехча концернашта новкъа дола хIама дергдоацаш хилар.

Кхыметтел шоай цIагIа а кхера безаш дола гIулакх американцашта тIаоттадеш йолча масштабашча кхаьчад зуламаш. Соахка общественноста яьча опросо тешал ма дарра. США бахача нахах дилъагIча даькъага кхоачаш бараш шоай цIагIа багIаше байхаб, къоалаш даьд грабителаша, къуша, бандиташа. «Сан-Франциско хроникел» яхача газето кертагIдах, мехка чухь США хьалхашка увттача проблемех эггара цIенхашттагIара яр деш дола зуламаш хилар.

Юрий УСТИМЕНКО. ТАСС корр. Сан-Франциско.

СССР финансай Министерствагареи СССР Паччахьалкхен банкагареи

ГОРОД МОСКВЕ КАГИРХОЙИ СТУДЕНТИЙИ XII ДЕРРИГДУНЕН ФЕСТИВАЛЬ ЧАКХЙОАККХАШ ХИЛАРЦА ДУВЗАДЕННА МЕХКА ЛЕЛА ПАМЯТНИ МОНЕТА АРАДАККХАРАХ

Город Москве кагирхойи студентийи XII Дерригдунен фестиваль чакхйоаккхаш хиларца дувзаденна 1985 шера 25 июне мехка лела арадоакх 1 сома лоархIам болаш дола памятни монета.

1 сома лоархIам болаш дола памятни монета хьаду кIайча бесарча цIаста-никслеви сплавах, хIаьта 31 мм диаметр а йолаш горгача форме а да.

Монета тIерча а кIалхарча а оагIой гонахье айенней кант уллаши я.

Монета тIерча оагIон тIа латташ СССР Паччахьалкхен герби даь «СССР», «1 сом», «1985» аьнна йоазоши да.

Монета кIалхарча оагIон тIа юккъе латт фестивала эмблема рельефни сурт, хIаьта гоннахьа фестивала девиз хинна «Антиимпериалистически цхьоагIонна, машара, доттагIала тIехьа» аьнна дола йоазув да.

Монета тIерча оагIон тIа кIоарг а деш даь «Цхьа сом» аьнна дола ши йоазув, уж вIашагIкъоастадаьд шин тIадамо.

Город Москве кагирхойи студентийи XII Дерригдунен фестиваль ярца дувзаденна мехка лелара арахецаш дола памятни монета, хIанз укх сахьате мехка лелаш долча монеташта нийсса дIаийде дезаш да паччахьалкхен, кооперативни, общественни предприятеша, учреждениша, организацеша, колхозаша, къаьст-къаьстача наха дерригача тайпаех йола платежаш еш, хIаьта ниттта банкаша, сберегательни кассаша, бувзама министерства предприятеша текущи, расчетни счеташ тIа дIаяздара, вклад яра, акредитив тIа яздара, перевод е а цхьаккха доазув а доацаш.

Оаха яздаьчун лерагIа

«ФУД НОВКЪАДАР?»

Иштта корта болаш яр «Сердало» газета тIа укх шера 2-ча апреле араяьнна критически корреспонденци. Цу тIа дувцар Назрановски трикотажни фабрика коллективо шер-шера плани тIаийца социалистически декхараши кхоачаш ца дара бахьанех, къахьегама овсарле оттабаьча боарамал дукха лохагIа хиларах, арахецаш йола продукци эсалеи цунах дIадодар доагIачул дукхагIен долгах.

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара А. Мякиева. Цо язду, **корреспонденце тIа дийцар бакъхиннад, яхаш. ХIанз фабрика партийни кхыйолеи общественни организацеша, администрацес, парте районни комитето цхьана вIаштIехь аьха чакхйоахаш я предприяте производственни гIулакхаш тоадара, фабрика арахеца продукци дикагIа хилийтара, хIара болхлочун бехктокхам айбара, лакха овсарле йолаши дикеи къахьегара наха хьалаш вIаштIехьдахара мероприятей комплекс.**

Уж гIулакхаш чакхдахаро новкъостал дир фабрика коллективана карарча шера биъ бетта шийна хьалхашка лаьтта планови заданеш толаме кхоачашъе.

Предприяте партийни организацена тIадиллад администраце гIулакха тIахьожам лоаттабара бокъонех биззагIа пайда ийбар, фабрика хIара коммуниста, берригача болхлой низаш, дешаицa а доацаш хьаддача гIулакхашца производственни къахьегамен дисциплина чIоагIъяра тIадерзадар.

ЛАУРЕАТИЙ КОНЦЕРТАШ

С. М. Кирова цIерагIча культуран салаIарен парка Баьццарча театре хилар Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизара хетадаьча художественни самодеятельноста Ерригсоюзни хьажара дипломаш денначеи лауреатий цIераш яьхачеи города а республика районни коллективайи доакъошхойи тIехьхьара концерташ.

Городера а юрташкара а самодеятельни артисташ даькъала а бувцаш, тIехьа-тIайоагIача хана цу кхолламе цар боккхагIа аьттув балар ловш ловца а боаккхаш, цу хьажаре цар даьхача толамех царна денна совгIаташ дIаделар Нохч - ГIалгIай АССР культура министра А. Г. Киндарова.

СовгIаташ даьхача самодеятельни артисташа лакха говзал а профессионализм а гайтар укх концерташка. Iаьламате хоза а безаме а халхараш дар Наьсарен районерча «ТIаргим», «Асса», Советски районерча — «Башлам», профтехобразоване «Нийсархой». В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa «Орга», «Улыбка», «Красный молот» завода культура Цен «Меридиан» яхача ансамблаша даь кагирхой, гIалгIай фольклорни, «Джейра ский» «Шароевский»: «Вайнаьха логамаш», казачий, «Гандаган» яха аджарски, «Кочари» яха армянски, кхыдола халхараш.

Сунженски а, Наурски а, Шелковской а районий, «Малгобекнефта» НГДУ казачий хораш дика йовзаш я. Царна юкъе а белггала я Ассински Калиновскии казачий хораш. Царна хов ладувгIараштa дег чу доссаргдола иллеш шоай репертуара юкъедоаладе. Царех да «Массадолчун корта — маьхх», «Шенача эра», «Берлине бар казакаш», «Хин тIехьашка баьлар малх», «Дом гIеттаб наькъа тIа», кхыдараш. Йоккхача АтагIарча хоро даькха «Баркал партепа», «Иразе ли» яха эрсий а нохчий а иллеш.

Дийкар укхаза эрсий, нохчий, гIалгIай, казачий, негIий, вай ханара, тIемах а машарах, вахара уозленах а лаьца дувцаш дола группоoй а сольни а — «ГIарагIураш», «Дагалоацам», «ГIовтталаш, кхокхарчI», «Сийна Дунай», «Норман дия-Неман», «Шаккха йоврйоаца цIи», «Байнача турпалий ноаношта», «Ираз». яха а кхыдола а иллеш.

ХIара коллективо, хIара артисто дика кхоачашйир шиший номер. Бакъда, кIезига дацар укхаза кхоачамбоацараш а. Царех керттердараш: боагIаш бола кхоачам баь бацар уж кийчдеш, концерташ гойтача лертIа болх беш микрофонаш яцар. духьал цхьа халхараш, иллеш мара доацаш къе оттаьяр программа. Яцар художественни чтени, кхыйола жанраш. Цул совгIа, дипломанташа а лауреаташа а укх программашка шоай массехк номер гойта а ца гIерташ, цхьацца дикагIа дола илли, халхар мара даь децаре, концерташ лоацагIа а хозагIа а хургдар, программашка хургья аьнна белгалъяьха номераш хьокха вIаштIехьа а хургдар, самодеятельни кхоллам безаш хиннчар кхыча дипломантий а лауреатий а иллешка, художественни чтенега ладувгIа таро а хургьяр, концерташ сакъердамегIа а хургдар.

Б. АБАДИЕВ.

СУРТА ТIА: илли оалаш я хьажаре хьалхара моттиг яьккхача Ножай - Юрта районa маIача наьха вокальни группа.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

БЕЗАМЕ ДА ТХА ВАХАР

Тхо да а даьд, хьал а кхийнад тIом боаначa хана. Бакъда, оаха бицбац тIем тIа байнараш, дийнабараш. Массаза лакха лоаттаду фашизмах Даьхе лораеш майрали денали гойташ латаш Котало яьккхача тIема ветераний сий.

Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизара накъадолхаш, 2 октябре вай мехка дIайолайир цу дезача а хьамсарча а цIейна хетаяь йолча «Салют, Котало!» яхача маршa Ерригсоюзни пионерски радиолинейка кхоалагIа этап. Цо гIо дир байнараш дагалаца, бисача, тахан хоза хеташ вай «тIема ветеранаш» оалача наьха сий де, уж бесбе, лорабе.

Цу марше хьинаре дакъа лаьцар тха школерча пионера - турпала Мордвинов Володяй цIи лелаеча дружина. Стендаш, рефераташ кийчйир, дIалзбир шоаш бахача болаш бола ветеранаш, гучабаьхар кердабараш, эшшачоа гIо-новкъостал ду. Иштта, тха пионераша - тимуровцаша терко ю ветераний В. П. Скундрика, А .Б. Мнакацаняна, Н. Ф. Шелухина, дукхача кхычар.

Тимуровцаша гулду ветераний тIема наькъех, тыла къахьегамхоех дувцаш дола «Турпалий наькъашка гIолла», «Баркал шоана, кортош кIайленна ветеранаш!», «Тхона дагалатт цар цIераш» яха альбомаш.

Тха школа чуйоагIача зоне вах 46 ветеран. 7-ча «А» классерча Космодемьянская Зояй цIерагIча отрядо 17 керда ветеран лехав. Ветеранаш царча хьоашалах, цар йоккхе шоай таро хиларах доккхал ду бераша.

ДикагIболча пионераштатимуровцашта юкъе ба Цурова Зарема, Тихобаева Марина, Габулаева Илона, Шамардина Елена, Чиркасова Александра, кхыбараш.

Школе дика традици а хинна дIаэттад Советски Эскара а ТIема Форда - Флота а дийнахьа октябряташ школа шефаш бола бIухой болча пионералла дIачуэцар. Салташа дIаехи бераштa цIе галстукаш. Цига болхаш школьникаша шоаш хьаль хIамаш хIу бIухошта совгIата, салташа гIо ду пионерашта къонача армейций гIулакхаш Iомадe а довзийта а.

Иштта хьинаре дакъа лоац пионераша «Зарница» яхача ловзаре а. Коталон 40 шу дизара хетадаь хиннача цу ловзаре районе шоллагIа моттиг яьккхар тха школас. Из толам бахьан тхона ВЛКСМ Ленински райкома Сийлен грамота а елар.

Сакъердаме а безаме а чакхъювл тха школе «Жи-варий, йиIигаш!» «Жи-варий, кIаьнкаш!» яха конкурсаш а. Дика чакхъяьлар тха Коталон 40 шу дизара хетаяь хинна инсценированни илле фестиваль. Цига дакъа лоацаш хилар тIема ветеранаш — подполковник М. П. Пономарев, отставкера майораш А. И. Усвойский, В. П. Скундрик, кхыбола тIема ветеранаш, тха шефаш йолча предприятей викалаш, дешархой даьй-ноаной. Цу фестивала хьаьший а доакъошхой а болаш хилар Нурадилов Ханпаший цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачхахьалкхен театра гIалгIай труппа артисташ Беков ИбраьхIим, Кодзоева Дугурхан, Наурбиев Руслан, поэт Чахкиев СаIид. Массане а Iаьламате чIоагIа езалуш тIаийцар артисташа кийчъяь музыкально - литературни композици.

Я тха дружине болх беш «Гвоздика» яха КИД. Цунна кулгалдеш я хьехархо М. И. Иншакова. Доазол арахьарча бераща чIоагIа бувзам ба тха пионерий. Оаха Iомаду прогрессивни йолча берий организацей истори, хIара кIира чакхйоах политинформацеш.

Кагирхойи студентийи Дерригдунен XII фестивала накъадолхаш хьинаре къахьег тха пионераша. Оаха кийчъяьй «ДоттагIий, цхьана хьалаца вай кулгаш» яха фестивальни уголок. Хоза чакхъяьлар политически плаката а суртий а конкурсаш. Пионерий обрядашта юкъе цига хьалхара моттиг яьккхар 6-ча «Б» класса отрядо. ХIаьта 10-ча «Б» классо даьча «Хулийтартбац ядерни экхам» яхача плаката районни хьажаре шоллагIа моттиг елар.

Дика чакхъяьлар тха школе город Малгобеке а кхычахьа а дIайихьа «1942-ча шерарча бирсача а лирача а рубежашка гIолла» яха экскурсеш. Из никъ бе оаха бокъо елар социалистически яхье котъяьннача классашта. Царех яр 4-гIа «А», 5-гIа «А», 6-гIа «А», 6-гIа «Б», 7-гIа «А» классаш. Цу классашта бокъо енай Ленински района альбомаш тIа шоай пионерашта карагIдаьнна эггара сакъердамегIа а дикагIа а дола хIама дIатIаязде.

Хьинаре дакъа лоац тха школерча бераша машар бахьан тайп-тайпара митингаш чакхйоахаш, воззванешта кIал кулгаш яздеш. Цул совгIа, тха школа дешархоша машара Фонда дIачуденнад 24 тума, фестивала Фонде — 10 тума.

Р. ГАЗГИРЕЕВА.
Грознерча № 48 йолчи юкъерча школа йоккхагIйола пионервожати.

Город Грозерча № 12 йолча юкъерча профтехучилища 1985—86 дешара шера вах деша дIанйбу

Укх специальностех:

1. Пекарь, тестовод, тесторазделочни машинай машинист.

Деша деза ха: 1 шу — итт класс яьккхарашта,
3 шу — бархI класс яьккхарашта.

2. Шурийна пастеризаци яреи шелъяреи аппаратчик (сепараторщика-шурий продукци хьаечо беш бола болх бе а ховш).

Деша деза ха: 1 шу — итт класс яьккхарашта,
3 шу — бархI класс яьккхарашта.

3. Карамельщик, варшик (конфеташ наьхата юкъе хьерчаеча машиний машиниста болх бе а ховш).

Деша деза ха: 3 шу—бархI класс яьккхарашта.

4. Кондитер.

Деша деза ха: 3 шу—бархI класс яьккхарашта.

5. Контролер (консервни производство).

Деша деза ха: 1 шу — итт класс яьккхарашта.

6. Чкъаьрий изделей кулинар: чкъаьран обработчик, чкъаьран коптильщик.

Деша деза ха: 1 шу — итт класс яьккхарашта.

Деша дIайийцарашта стипенди лу бетта 30 сом долаш: тIехдика дешараша йиду стипенди 25 процент цул лакхагIа да. Штатни практике болча хана хьожадаьча алапех 50 процент царна дIател.

Училища я хIаьзарча хано дIадехарашка хьежжа йола керда комплекс: теоретически лабораторни занятей блок, столови, гостиночничун тайпара йола общежити, спортеи эстетически кхетам балареи занятешта дола сов дика хьалаш.

Ца кхетар хатта укх адресагIа ва веза: 364903, г. Грозный, ул. Партизански, 19, СПТУ № 12. Телефон 3-55-82.

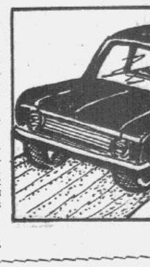
ПРЕДПРИЯТЕЙ, ОРГАНИЗАЦЕЙ КУЛГАЛХОЙ ТЕРКАМГА!

«Грозгоргаза» ЭПУ дагадохийт, 1985—1986 шера йовхал эша сезон йолаелча котельнешта газ котелий автоматика средстваш бокъонца болх беш хилча мара лургйоацаш хилар.

Котельнеш йолаш барашкара дех оаха «Чечнинггаз» ПО КСУ-1-Г-2 а КСУ-1-Г-3 а яхача тайпара йола кхерамзлен автоматика эцари цунна монтаж елта Iалашдари.

«Грозгоргаз» ЭПУ.

ЭЦАРХОЙ ТЕРКАМГА!

№ 13 йолча «Автотовары» яхача тика тIа, ул. Ашхабадски, 16, кхаьчай паргIата йохка 1985 шера арахийца укх маркех йола автомашинаш:

Автомашинаш «Запорожец 4» — 40 говра низ.

Автомашинаш тайп-тайпара бос бола «Москвич»-АЗЛК, «Москвич ИЖ-412».

Москвич яхача марках йола автомашин эца йиш я кара ахча денна а, хIаьта иштта 24 бутт ха йилла а.

Дувла тха тика тIа.

«Автотовары» объединени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 МАЙ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Африка мукъаьлнна Ди. Кинопрограмма.
9.20 — «Кхерам боаца болам».
9.50 — «Энтузиасташ эш» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
10.40 — «Наигрыш» яхача инструментальни триос ашараш лонх (Орел).
11.00 — «Дешара го».
11.45 — Африка ритмаш. Концерт.
12.10 — «Саг. Лаьтта. Айлам».
12.55 — Езача атлетиках йола Европа чемпионат. Польшера передача.
13.30 — «Дезали школеи». Тележурнал.
14.00 — «СелаIад» яхача халкъа кхолламах йола телевизионни программай VI Дунен халкъашта юкъера фестиваль. «18 эзар йолча гIайрен халхараш». Индонези.
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Кхаь форда тIехьашка ахар». Художественни фильм. 1-гIа сери. «Найя Сансар» киностудии (Инди) «Мосфильми» (1957).
16.00 — «Кердадараш».
16.05 — Политически обозревател Л. А. Вознесенске къамаьл.
16.35 — «Дийнача хьамай дунен гIа».
17.35 — «ТIехдика Гоша». Мультфильм.
17.50 — «Музыкальни карусель». ГДР-ра передача.
18.20 — «9-гIа студи».
19.20 — «Кердадараш».
19.30 — «Шиш бола маIача наьха вахар». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Кинопанорама».
23.15 — Езача атлетиках йола Европа чемпионат. Польшера передача.
23.45 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iийранара гимнастика».
8.30 — «Могаш хила безам бале».
9.00 — «Илли а оал, хелхар а дуъ къонало».
9.00 — «Вай беш».
9.30 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
10.00 — Мотокроссах йола дунен чемпионат. ЧССР-ра передача.
10.30 — «Экологически денник».
11.00 — Илли оал С. Чотйаревас г. Фрунзера передача.
11.25 — «Путешественникий клуб».
12.25 — «Дивертисмент» яхача фильма -концерта премьера (Саратов).
12.50 — Латвийски телевидене программа.
14.15 — «Охи Ахи». Мультфильм.
14.35 — «Папа, мама, со — туристски дезал». Документальни фильм.
14.55 — «Спортивни Нохч-ГIалгIайче» (нохчий меттала).
15.25 — «ХIара наьхата теркам» (нохчий меттала).
16.00 — «Салют, фестиваль»! Москве хургйолча Дерригача дунен кагирхойи студентийи XII-ча фестивала хетаяь къоначар передача.
17.50 — «Нохч-ГIалгIайчен кIира».
18.00 — Н. Йорданов. «Мата Хари». Къулбаседа-ХIирийчен республикански драматически театра спектакль.
20.00 — «Бийса даькъала хуйла шун, бераш!».
20.10 — Химиций Денга. Дикал йола продукци дукхагIа (нохчий меттала).
20.30 — «Музыкацара безам». Химиций культура Дворецера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Шоатден сайренаш». Концерт.

26 МАЙ

ХИМИКА ДЕНГА

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — БССР Пачхахьалкхен академически халкъа хора концерт.
9.05 — «Парусаш хьалкъайе» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
9.20 — «Спортлото». 21-гIа тираж.
9.30 — «Гургал».
10.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз!».
11.00 — «Могашле».
11.45 — «Iуйранара почта». яха музыкальни передача.
12.15 — «Пионери». Киножурнал.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «Тахан — химика денга».
14.30 — «Шун [illegible]». Музыкальни передача.
15.15 — «Кхаь форда тIехьашка ахар». Художественни фильм. 2-гIа сери.
16.15 — «Кердадараш».
16.35 — «Путешественникий клуб».
17.35 — Езача атлетиках йола Европа чемпионат. Польшера передача.
18.45 — Мультфильм.

18.55 — «БIухочоа дола илли» яхача фильма - концерта премьера. Дакъа лоацаш я СССР халкъа артистка Л. Зыкина.
19.35 — «Кердадараш».
19.40 — «Лоа диллалехьа» яхача телевизионни художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футбольни обозрени.
22.05 — Доазол дехьарча артистий эстрада концерт.
22.55 — Езача атлетиках йола Европа чемпионат. Польшера передача.
23.35 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаоттаI»
8.15 — г. Ашхабада берий филармоне чIондаргий ансамбла выступлени».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Эрсий метта къамаьл».
9.30 — «Дийна дагалоаттам». г. Брянскаха дола телевизионни документальни фильм.
10.05 — С. Рахманинов — Оркестрцарча фортепьянона лаьрхIа дола кхоалагIа концерт.
10.50 — «БIаргашта гушдар — теша халадар».
11.50 — «Мехнашкеи континенташкеи гIолла». ФРГ документальни фильмаш. «Дунен халкъий ловзараш» яхача серецара: «Латински Америка», «Къулбехьен - Малхбоален Ази».
12.50 — «Кинохьежачун спутник».
13.35 — «По-щучьему веленню». СССР халкъа артиста С. В. Образцовас кулгалду Пачхахьалкхен академически Централни тениний театра фильм-спектакль.
14.40 — Спортивни передача.
15.35 — «Саг лаьтта да ва».
16.25 — «СалаIад» яхача халкъа кхолламах йола телевизионни программай VI-гIа Дунен халкъашта юкхера фестиваль. «13 эзар йолча гIайрен халхараш» (Индонези).
16.55 — «Дунен кагирхойи».
17.30 — «Иштта хьахул музыка».
18.45 — «Ер шоана могаргда».
19.30 — Гандболах йола СССР чемпионат. МаIа нах. ЗНИ—СКА (Минск).

РАДИО

25 МАЙ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — «Атенст» яха радиожурнал (нохчий меттала).
10.35 — Реклама (эрсий меттала).
11.00 — «Хьона, Даьхе, салтечун дог!» (эрсий меттала).
11.30 — «Критически тIаьгIе тIа». Радиожурнал (нохчий меттала).
12.40 — «СалоIама минуташ» (нохчий меттала).
13.00 — «Парте ленински наькъа мутахьа хилар». Беседа (эрсий меттала).
15.15 — «Шоаттаден догуйла». Музыкальни программа (эрсий меттала).
16.00 — «Зори Кавказа». Радиожурнал (эрсий меттала).
17.15 — «Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).

УКВ

17.00 — «Стихаши музыкеи». Концерт.
17.29 — Цугаева произведенеш.
18.26 — Халхарга хьех шо.

26 МАЙ

ТАХАН—ХИМИКА ДИ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.25 — «Шоана дукха еза ашараш» (эрсий меттала).
11.20 — Химика Денна хетаь цIей дездара музыкальни программа (эрсий меттала).
15.15 — «Грозненски химикаш болча» (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьни глобус» (эрсий меттала).
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Ашарашца доттагIал долчарна» яха концерт (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Поэта вахар». Литературни композици.
18.38 — Химически промышленноста болхлошта дола концерт.

Хоаттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 22—27, Грозне 24—26 градус йовхо йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи доммеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а, тайп-тайпара оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи, фегара температура бийсан 9—14, дийнахьа 23—28 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Малара духьала — лира къовсам!

АЛКОГОЛИ УНАХЦIЕНОИ

Советски наха нийса а лоархI хьинаре хьал а лоац тIехдаьккха малараш мелари алкоголизми юкъера дIаякхара тIадерзадаь деш дола гIулакхаш. КПСС ЦК тIайийцача цу хьаькъехьарча соцамо тIа белгалдаьккхад, вай социалистически строя хIама хьадеш дола низаш, социалистически вахара образ тIехьилар тIа-тIа чIоагIагIа гучадувлаш латтача хIанзарча хьалашка къаьстта лоархIам болаш хилар коммунистически моралеи нравственностеи принципаш нийса кхоачашъяр, эггара хьалха малар мелаш вахар, тIехдаьккха спиртни малараш мелар санна лараш а долаш дIаяхача замах юхедиса нийрча гIуланхаш юкъера дIадахар.

Молаш-вахаш хилари алкоголизми хIара къаьсттача сага а обществана а йоккха эшал еш дола унзара айп да.

Организмах дохьаж латар, нерваши психикеи талхар, асоциальни гIуланхаш доахка саг хьахилар, физически заьлза, уне хилар — уж берашен кхувш боагIарашеи спиртни малараш меларах хьахулаш дола хIамаш. Дуккха трагедеш, дуккха нах даькъаза балар ца хила йиш йолаш хIамаш дар, нагахьа санна кхувш боагIараштa а кхийнараштa а алкоголах боала тийша болх динагIа бовзаш хилча.

Алкоголо унахцIено толхаю. ЛоIам мелбу. Ди тIехьа толхаву саг. Дукхa трагедеши гIайгIаши из бахьан долаш тIаувтт наха. Дезал бохабу. Профессионально пайдана воацача воал саг. Бо Iаткъ тIехьенна, моральни кIийле йохаю. Зуламашка воаккх.

«Моароша мийнна къаракъаш миссел да, истацеи берашеи бIаргех Iоахийта хий», — яьхад унахцIено лораяра эггара хьалхарча наркомо Н. А. Семашко.

Авареш, ахкаахийта казенни рузкъа, сага ший ираз, хIалакьяь унахцIено — иштта да алкоголизмаца дувзаденнараш. ЛаьрхIа варгвоацаш йола эшал ю цо вай обществана. Балха ца воагIаш лел молаш вола саг, къахьегама дисциплина телхаю, балха тIа брак ю, зуламаш ду. Ховш да менна волча сага къахьегама овсарле 16—17 процент лохлуш хилар, вIашагIкъестача моаройи истийи ихелагIа дакъа маро къаракъаш мелар бахьан къийста да. ХIаьта СССР нийслуш долча хулигански гIулакхех 90 процент совгIа дараш малар мийнача наха деш да; хулаш йолча бытови човнех 20 процент, улица тIа ерех 46 процент, производстве хулача водарех 45 процент алкоголаца. менна вахарца дувзаденна да.

Цкъаьинахьа хулаш хIама дац алкоголизмага валар. Из хьахул хIара денна быте гуш долча гIулакхех, цIагIа, ара, производстве мелаш долча малара. Юххьаца кIеззига мела воал къаракъ, чхьагIар, [illegible] белгалдаьха.

ЦIи хезача вай даймехка психиатора В. М. Бехтерева яздаьд: «Вахаш малараш мелар доккха зулам да, цун овлаш кIоаргга чудахаш вай быта, хьаьй малараш мелара акхача Iаьдалий бIарча система. Цу Iаьдалаша дIадех моллагIча бахьанех а мелари чубаьхкача наха меладари». Малар юкъе доацаш цхьайкха а деза ди хилац дезале. Вовзаш - везаш волча сагаца миччахьа вIашагIкхийтача а, маланга Iе йиш йоацаш хиларах цIена тийша бола нах дукха ба; бIарга ца гу кIира а долаш вола новкъост веча, из мола а ца леш дIавахийта куст дац аьнна хет. ХIаьта моллагIа ийца хIама «йила еза» — чIоагIагIа хилийтара. Фу дут ца «дулаш», отпуске вахар, командировке ваха кийчвалар, лотерее кхадж бар, бане вахар, больницера аравалар, премий ялар, экзамен дIаялар, иштта дукха кхыдараш.

Социологаша лаьрхIад, малар а молаш белгалдаханза даргдоацаш сага шера керте шовзткъа — шовзткъе итт ди хила йиш хилар. ХIаьта цу тайпара «маланза даргдоацача гIулакха» спиртни малараш меларо алкоголизмага вуг.

Къаракъаца, коньякаца, йийца е чхьагIарца къаьстта безам хилар бахьан долаш саг мала волавенна вале а, алкоголизм цхьатарра зенне я сага организмана, сага вахаш йоаккха ха кIезигъю, айпвоаккх, инвалид ву цо.

Хеташ да, алкоголизм дукхагIча даькъе чIоагIача корта бохабеча малараща безам латтарца ювзаенна йола, хIаьта комсий чхьагIар цу тайпара зенне дац, долче, мела а мегаргда аьнна. Из геттара кхераме хIама да. Комсий чхьагIар, йий, цIагIа даьккха малар мелар чIоагIа зенне да сага.

ЦIагIа даьккхача маларца хул этилови спиртал совгIа 30 процентага кхоачаш дохьаж доалла хIамаш. Царех эггара кхерамегIа йола хIама я сивушни даьтта. Цхьайолча хIамаех даьккхача маларца, кхычох даьккхачун царчул кIезигагIа хул дохьаж доалла хIамаш. Иштта, нагахьа санна коартолех е маьккхах цIагIа малар доаккхаш сивушни даьтта составе хьахула дохьаж доалла амилови спирт 22 процентага кхоаче патона совсаш 58 процентага кхоач сивушни даьттах доалла амилови спирт.

ЦIагIа даьккха малар чIоагIа Iаткъ центральни нервни системана, дего беча балха, толхаю керта чурча хьаь цIий лела сосудаш.

Доккха материальни зе ду цIагIа малараш дахаро пачхахьалкхенна Iовдалча тайпара, Iаьламате дукха йоаю маьхе продукташ: ялат, шекар, хьоар, коартолаш, свекла, хьажкIаш, дрожжеш, комсий хий, кхыдараш. ЦIагIа малараш доахараша доккха [illegible]

гIа малараш къаьстта, кхоачам боллаш чIоагIа Iаткъ баген шод йоаллача чIора. Из бахьан долаш даара чам бов, миндалинашта атта воспалени хургйола хьал отталу. Цул тIехьагIа гаьга чу Iочудода малар. Менна малар, чIоагIагIа ме хул, вогIа йоагаю цо шод йоалла чIор. Цул совгIа, алкоголо юхатетт из ца хилча кхачан белокашта переработка е йиш йоацаш йола пепсин — эггара лоархIамегIара фермент хьаеш йолча гаьга шод йоаллача чIора клеткай болх.

Цу дерригне толхабу малараш мелаш болча наьха цхьадолча даькъа гаьго бу болх. Даим алкогола йоагаеш латта шод йоаллача чIора воспалени хила йолалу, цунах гастрит хул. ДIахо, спиртни малараша каст-каста Iаткъаш хилар бахьан долаш шод йоаллача чIора хулашхулаш отрафировани хул, тIаккха саго буаш бола кхача ахьара процесса юкъе дакъа ца лоацалуш юс. Цудухьа да хронически малараш мелаш бахаш барий гаьга шод йоаллача оболочкана атта кхераме дестамаш хулаш хилар.

Анализий даннеех, дийхка цирроз яхача лазарах бовш бола нах молаш бараштa юкъе нийссаза дукхагIа ба ца моларашта юкъечул.

Алкогольни дохьаж Iаткъар бахьан долаш дикка хувцалу дог. Цунна хул жировой перерождени салаш дола лазар, боарамга диллача унахцIенача сагачул цкъаи ахаззен - шозза доккхагIа хулаш хувцалу. Шерденнача, мекъденнача, мухь тIайнжача алкоголика дего болх во бу. Цунна магац цIий лела деззача тайпара лелилга Iалашде.

Алкогольни малараша чIоагIа совдоаккх бронхиальни астма, пехкашта эмфизема йолча наьха бувхьар.

Молаш - бахаш болча наха кхыча нахачул сихагIа хул простудни, инфекционни лазараш, цун бахьан да организма лораялара низа алкоголь геттара во Iаткъаш хилар. МоллагIа пехкашта хулаш дола лазараш кхыча нахачул шозза - кхозза сихагIа хул царна, хIаьта дIа ца доалаш дукха ха а йоаккх, кхерамегIа а хул. Туберкулез атта харцдоал алкоголикашта, чIоагIа кхераме а хулаш. Геттара зене да малар дега сосудашта лазар долча наха. Лазара процесса лелам толхабарал совгIа, цкъаза вIалла пайда баккхийтац деча дарбах, мелача молхаех, кхыча процедурех. Маларо хаьал хьалха къаву саг. Iилманхошта гучадаьннад, 25 шерага деиз 50 шерага кхаччалца йола ха лаьннача малараш мелача наха юкъе тайп - тайпарча лазарех бовш бола нах ца молаш бараштa юкъерчул дукха дукхагIа хилар.

ХIара сага ха деза, цкъадале, алкоголь чIоагIа ца Iаткъаш сага цхьаккха орган ца хилар: шоллагIа - дале, цхьаккха лазар да, геттара лоацаца ханна ца могадол, малара дарба делга [illegible]

Де мел дезар де деза вай [illegible]

В. ИЛИСХАНОВ,
Республикански санитари просвещене Цен лор.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

25 МАЙ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. «Цхьан шера доккхагIа хилар тхо» яха иттлагIча кинесашкарча дешархой городской цIей. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Чакхдаьлар школьни шераш» яха радиоконцерт. 12.00. Баьццара театр. Профориентацена хетаяь выставка. Профтехобразованен лаьрхIача юкъерчен дешара заведеней художественни самодеятельноста концерташ. 18.00. М. Горькен Войковеи цIерагIча клубай художественни самодеятельноста концерташ. 19.30. Кинолекторий. Хроникально-документальни фильмаш.

Химикий культура Дворец. 15.00. Болх беш я «Къони атеист» [illegible]

26 МАЙ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Шера ба са хьамсара мохк» яха радиоконцерт. 12.00. Берий городока майда. «Тхона машар эш» яха асфальта тIарча суртий конкурс. 13.00. Центральни аллея. Духовой оркестра концерт. 19.30. Кинолекторий. Хроникально - документальни фильмаш.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 15.00. Берий «Къона ленинец» яха кинолекторий. «Столица культурни памятникаш» яха кинохьокхар. 18.00. Кагирхой салаIара сайре.

Химикий культура Дворец. 15.00. Болх беш я къонача атеиста клуб. «Дин общественни стройн» яха лекци. 17.30. «Цlей даькъала хилда шун, химикаш!» яха радио[illegible]

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; белхтохкама секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленносте транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ00148. «Грозненски рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2487.